

Megújuló energiaforrások I.

**Dr. Ivelics Ramón PhD.
egyetemi adjunktus**

**PTE MIK Mérnöki és Smart Technológiák Intézet
Környezetmérnöki Tanszék**

Energiaátalakítás

Az energiaátalakítás korlátai

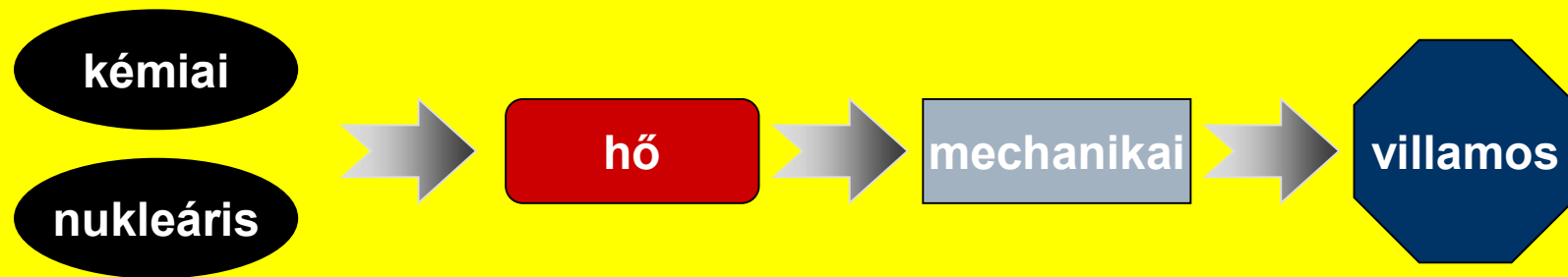
- Mennyiségi korlát: I. főtétel
- Minőségi korlát: II. főtétel
- Technikai-technológiai lehetőségek
- Gazdaságosság
- Környezetvédelem, Green Deal
- Társadalmi elfogadottság

Lehetőségek

	Mechanikai	Hő	Villamos	Sugárzás	Kémiai	Nukleáris
M	egyszerű gépek, hajtások	súrlódás	generátorok, mikrofon	tribo- és kristallo-szonolumineszcencia	mechano-kémiai jelenségek	részecskegyorsító
H	hőerőgépek	abszorpciós hűtőgép	hőelem	hősugárzás, izzólámpa	endoterm kémiai reakciók	fúzió kiváltása
V	villamos motorok	villamos fűtés, Peltier-elemes	transzformátor tranzisztor	gázkisülések	elektrolízis, akkumulátor	részecskegyorsító
S	radiométer	abszorpció, infrásugárzó	fényelem, vevőantenna	fluoreszcencia, lézer	fotoszintézis fényképezés	párkeltés, fúzió lézerrel
K	izom, ozmózis, sugárhajtómű,	exoterm kémiai reakciók, égés	galvánelem, tüzelő-anyag cella	kemolumineszcencia, biolumineszcencia	kémiai reakciók	
N	hasadás	atomreaktor	termoelek-tromos reaktor, izotópos áramforrás	radioaktivitás	kötések módosulása	fúzió, fisszió

Fontosabb energiaátalakítások

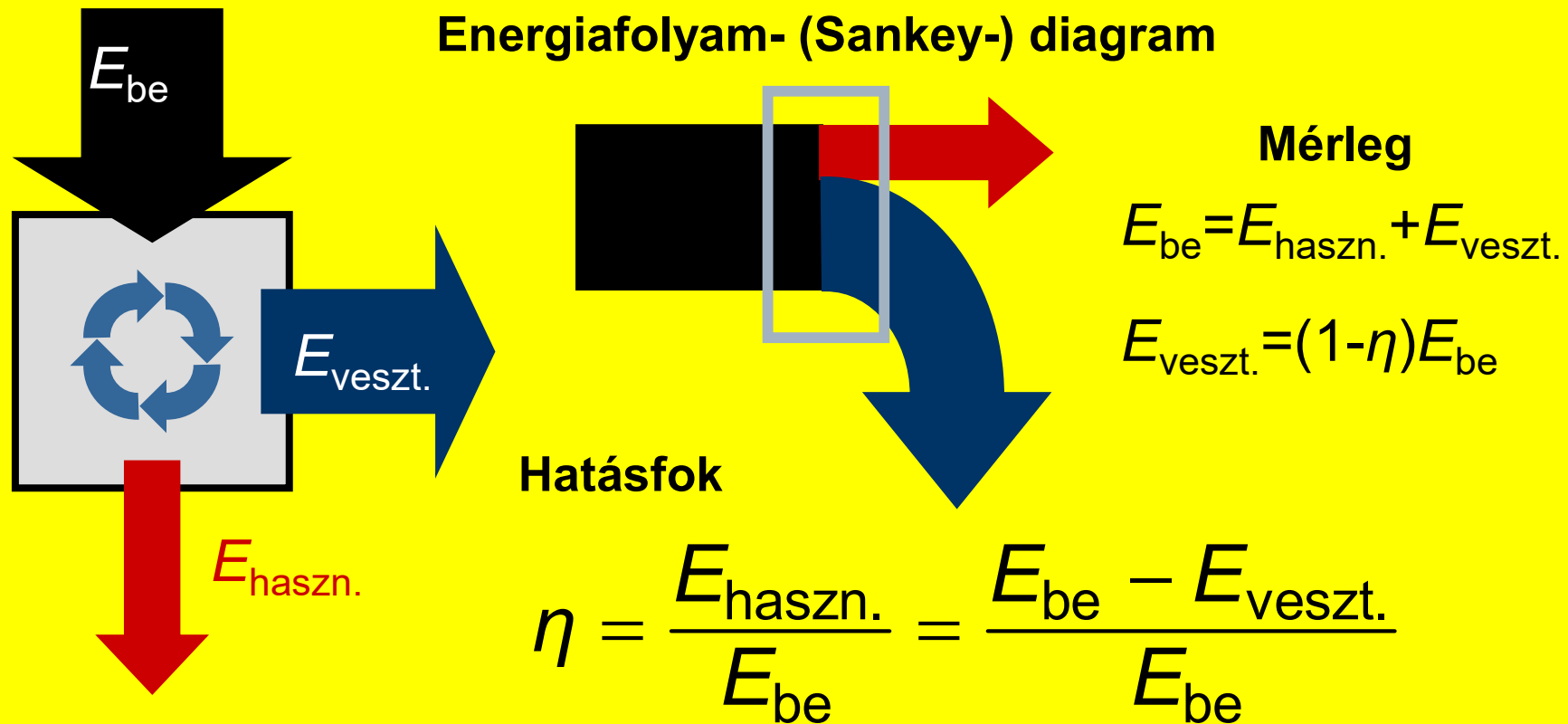
A tipikus (erőművi) energiaátalakítási lánc

- Hőfejlesztés → hőforrások, atomreaktor
- Mechanikai munka → erőgépek
- Villamos munka → áramforrások

Az energiaátalakítás jellemzése

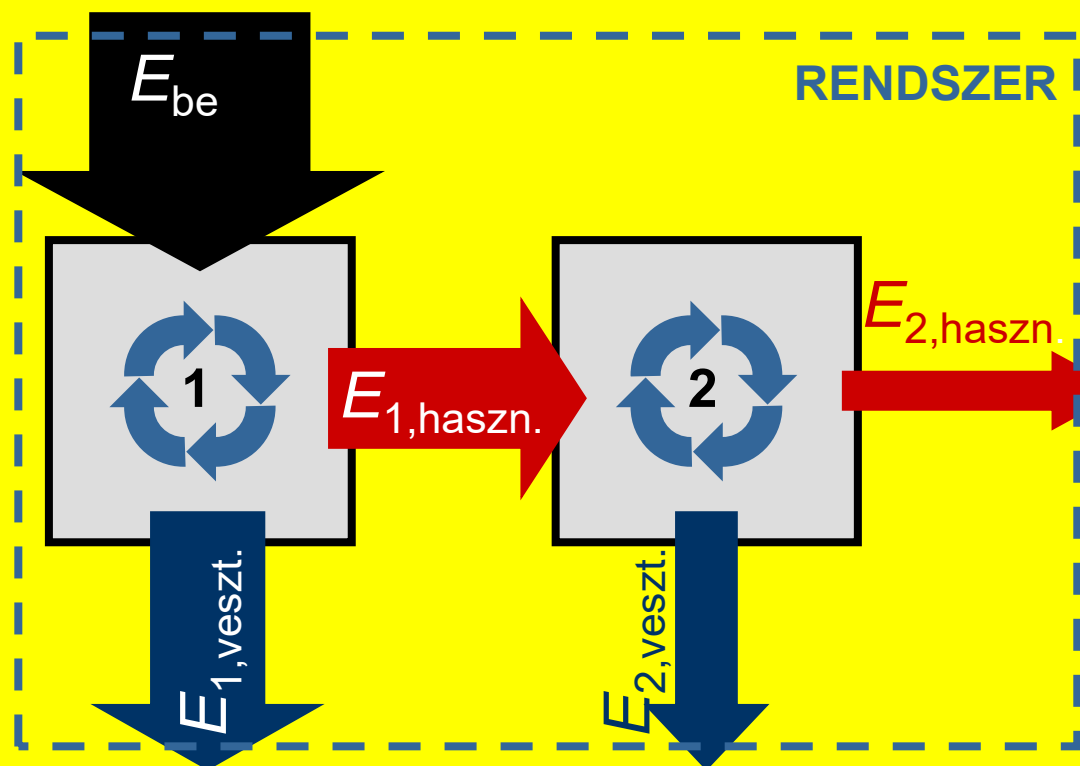
Mennyiségi értékelés (I. főtétel): hatásfok

Közvetlen energiaátalakítás (energiatermelés)

Többszörös energiaátalakítás

Sorbakapcsolt elemek rendszere

$$E_{1,haszn.} = \eta_1 E_{be}$$

$$E_{2,haszn.} = \eta_2 E_{1,haszn.}$$

$$\eta_R = \frac{E_{2,haszn.}}{E_{be}} = \eta_1 \cdot \eta_2$$

$$\eta_R = \prod \eta_i$$

Fogalmak a hagyományos hő-és/vagy villamos energiatermelésben

- **Közvetlen energiatermelés** (egy termék, egy technológia)
  - hő → **fűtőmű**
  - villamos energia → **erőmű**
- **Kapcsolt energiatermelés** (két termék, egy technológia)
  - **fűtőerőmű**
- **Kombinált ciklusú - kapcsolt energiatermelés** (két termék, két/több technológia)
  - villamos energia → **kombinált ciklusú erőmű**
  - vill. en. & hő → **kombinált ciklusú fűtőerőmű**

Fogalmak az „energiatermelésben”

▪ **Koncentrált energiaátalakítás**

- nagy erőművek (döntően villamos energia)
- fogyasztóktól távolabb → szállítás
- az energiarendszer alappillérei

▪ **Decentralizált**

- kis-közepes erőművek, fűtőerőművek
- fogyasztókhöz közelebb
- legtöbbször megújuló energiabázison

Fogalmak az „energiatermelésben”

▪ **Fogyasztóközeli (beágyazott)**

- kis-közepes teljesítmény
- szinte kizárólag kapcsolt fűtőerőmű
- a fogyasztó közvetlen szomszédságában
→ szennyezés (→ olcsó szállítás)
- „tisztá” üzemanyag
- a két termék miatt a szabályozás problémás lehet

Közvetlen energiaátalakítás

Fűtőművek, gőzerőművek és
gázturbinás erőművek

Lehetőségek

- fűtőmű;
- kondenzációs gőz munkaközegű erőművek;
- gáz munkaközegű erőművek.

Fűtőművek

Alaptípusok

- forróvízes fűtőmű,
  - nagyvízterű (láng-/füstcsöves, 15..20 MW),
    - természetes cirkulációjú,
    - kényszercirkulációjú
  - kisvízterű (vízcsöves, 20 MW felett).
- ipari kazántelep,
- nukleáris fűtőmű.

Fűtőművek

Üzemi korlátok

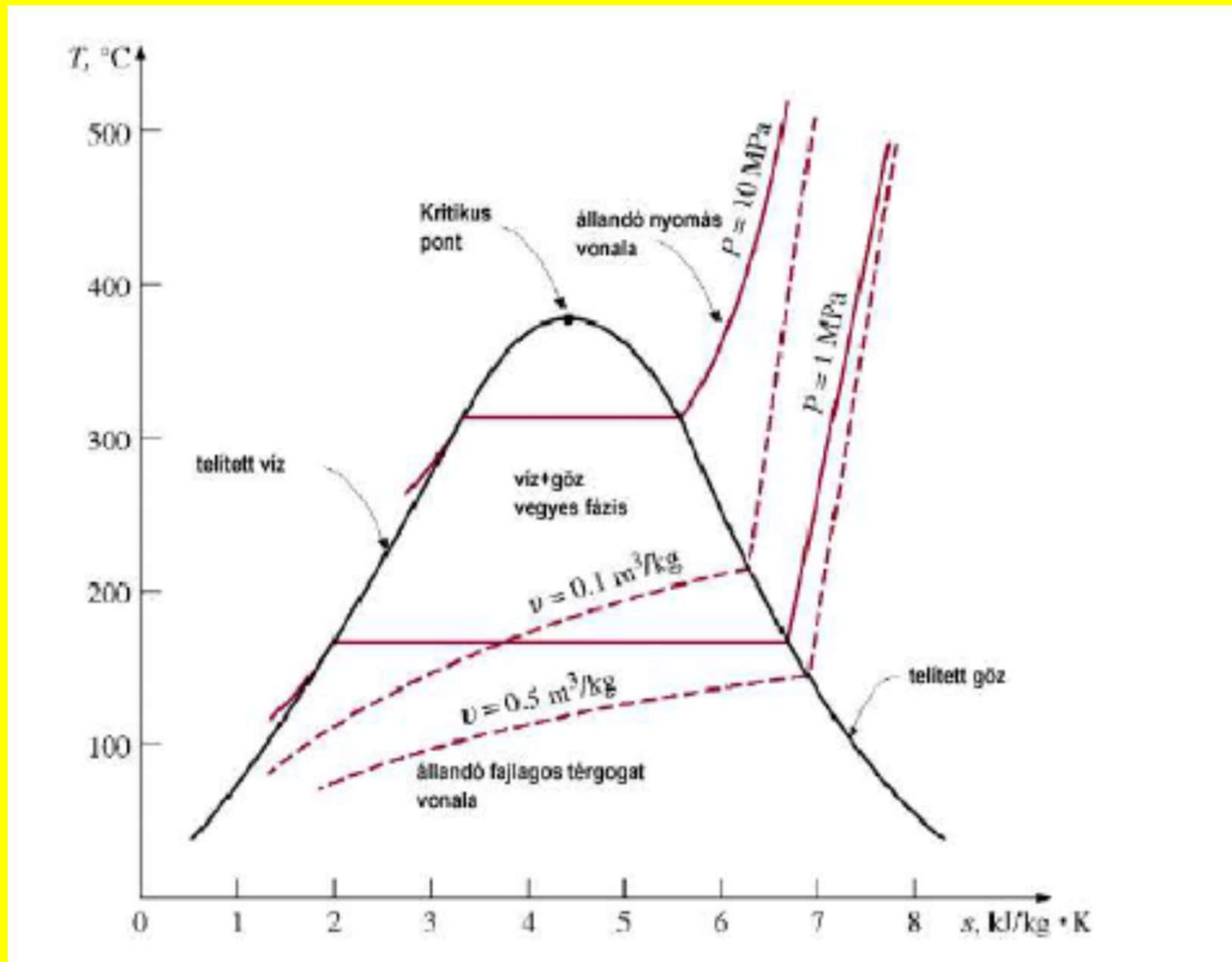
- változó hőigény (25..110%);
- harmatpont elkerülése (olaj-, széntüzelés);
- részterhelésen jobb hatásfok;
- minimális belépő víz hőmérséklet;
- minimális tömegáram.

Erőművek

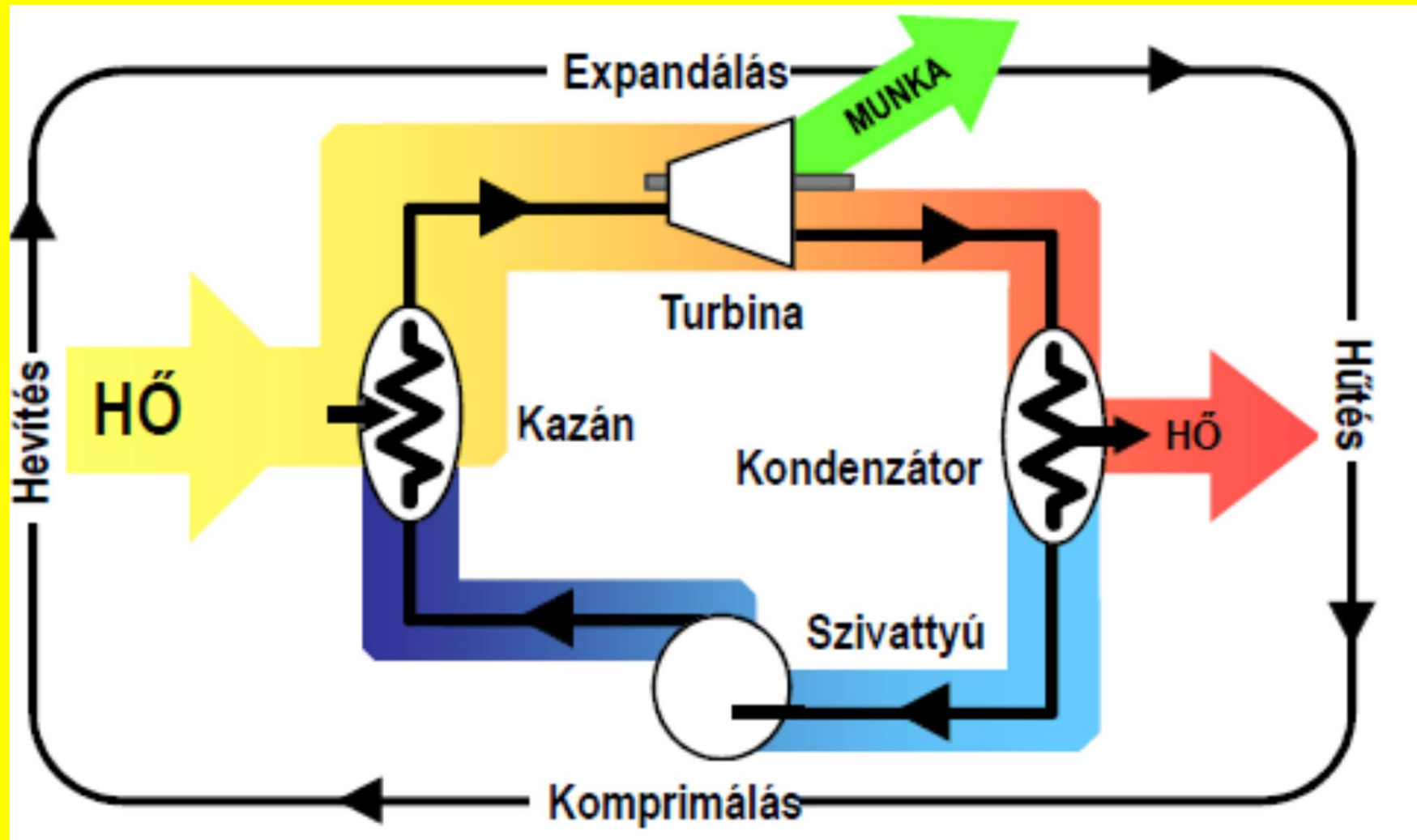
Lehetőségek

- hagyományos (fosszilis) tüzelőanyagú kondenzációs gőzerőművek;
- kondenzációs atomerőművek;
- gáz munkaközegű atomerőművek;
- nyílt ciklusú gázturbinás erőművek.

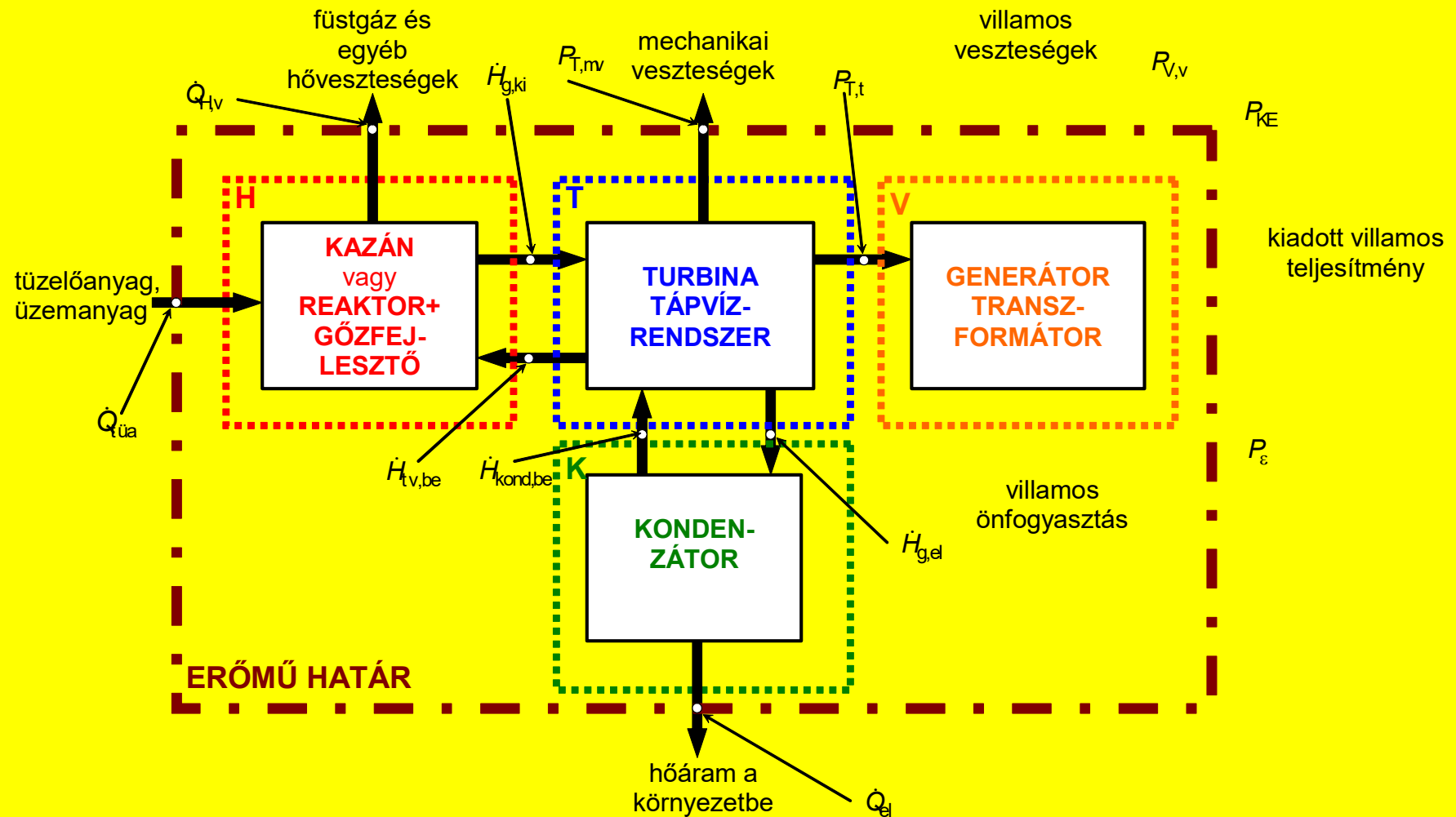
A víz T-s diagramja

Hagyományos erőművi körfolyamat

Rendszerelvű leírás

Gőzerőművi technológia

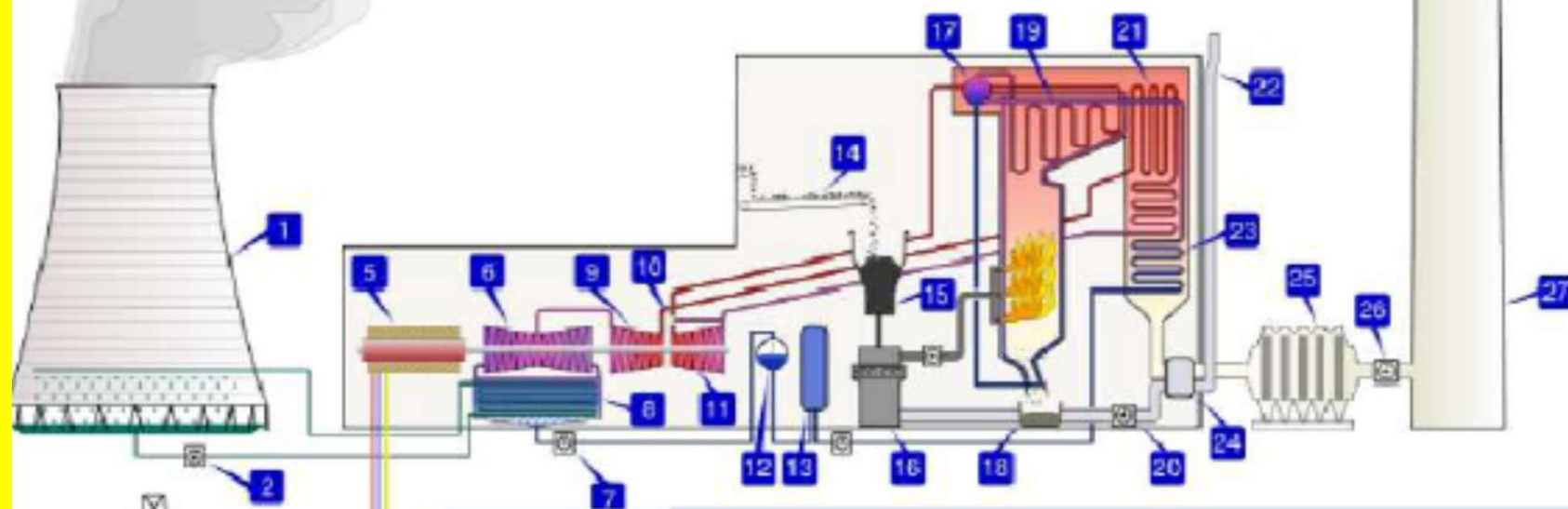
Gőznyomás szerint ($p_{\text{krit}}=220,6$ bar)

- szubkritikus ($p_{\text{gőz}} < p_{\text{krit}}$),
- szuperkritikus ($p_{\text{gőz}} > p_{\text{krit}}$),
- ultra-szuperkritikus ($p_{\text{gőz}} \gg p_{\text{krit}}$).

Gőz túlhevítés szerint

- telített gőzös,
- túlhevített gőzös,
- egyszeres újrahevítésű,
- többszörös újrahevítésű.

500 Mw_e telejsítményű szénerőmű
 250 t szén óránként
 8000 óra üzemidő mellett
 2.000.000 t szén

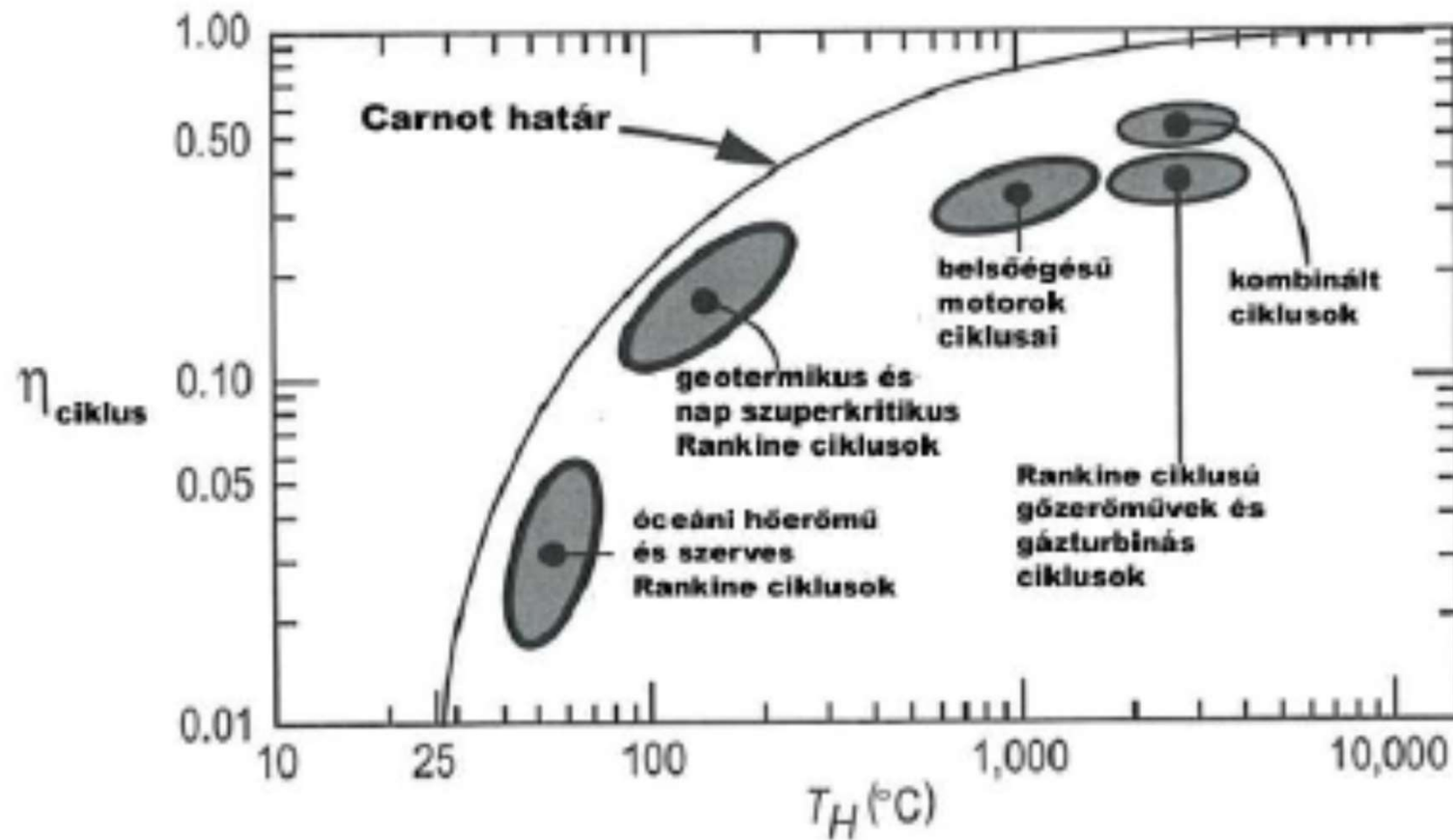
1. hűtőtorny
 2. hűtővíz szivattyú
 3. távvezeték oszlop
 4. transzformátor
 5. generátor
 6. kisnyomású turbina
 7. kazán tápvíz sziv.

8. kondenzátor
 9. közepes nyom. turbina
 10. gőzelevezető
 11. nagy nyom. turbina
 12. gáztalanító
 13. tápvíz előmelegítő
 14. szén futószalag

15. szénhombár
 16. szénőrítő malom
 17. kazánbőr
 18. salaktároló
 19. túlhevítő
 20. léglúvó
 21. újrahevítő

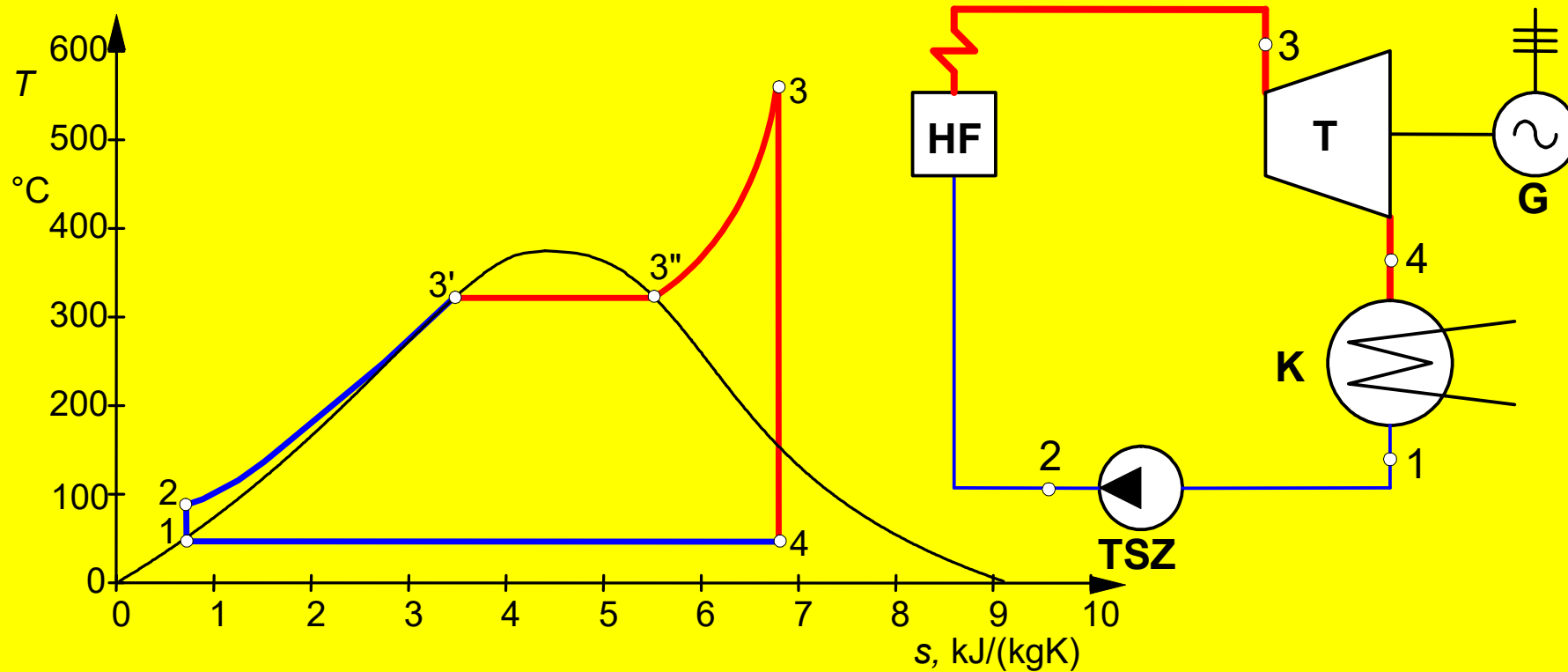
22. légbeszívás
 23. tápvíz negen. előmel.
 24. levegő előmelegítő
 25. légszűrő
 26. szívó ventilátor
 27. kémény

Erőművi körfolyamatok hatásfoka

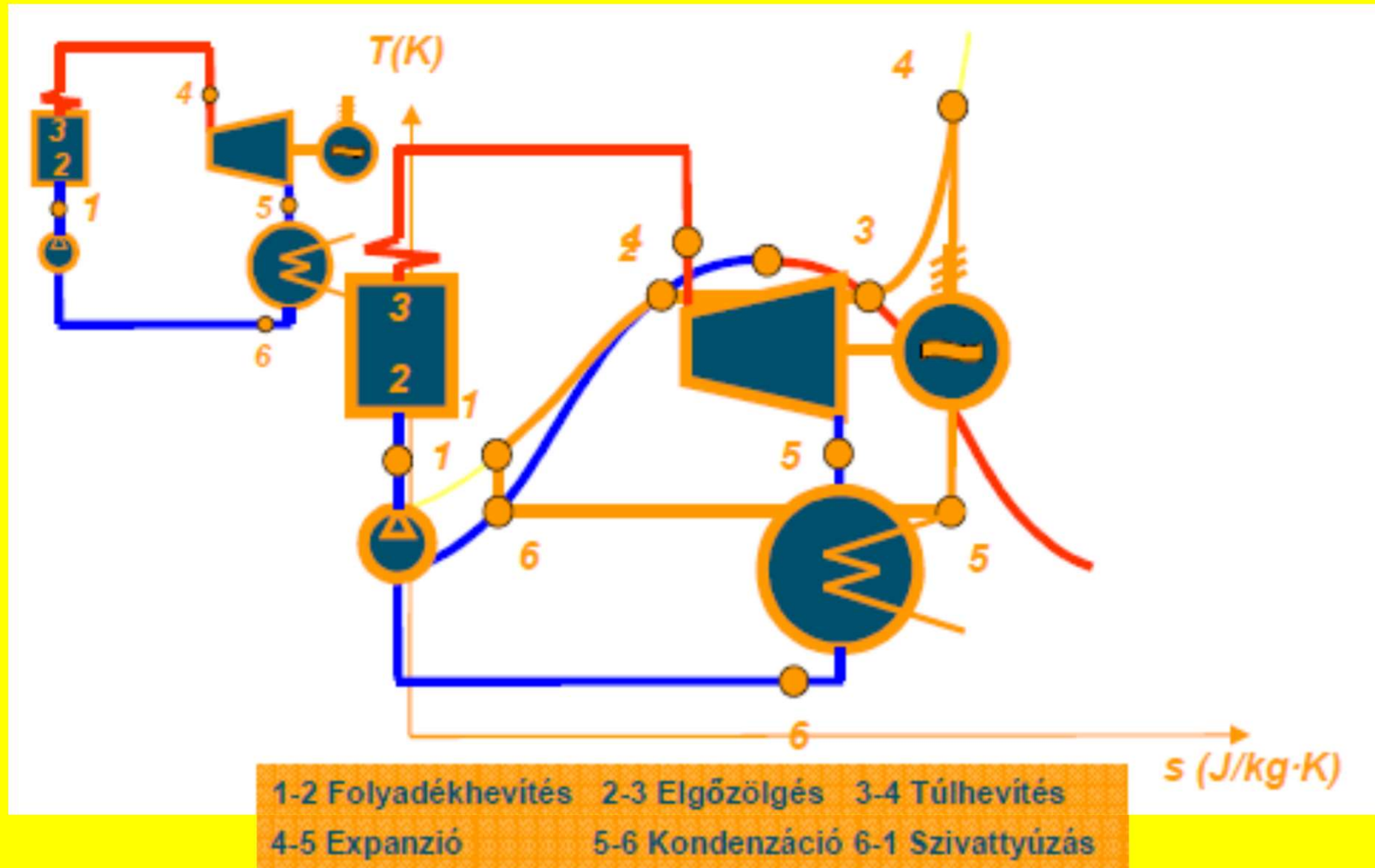

Kondenzációs gőzerőmű

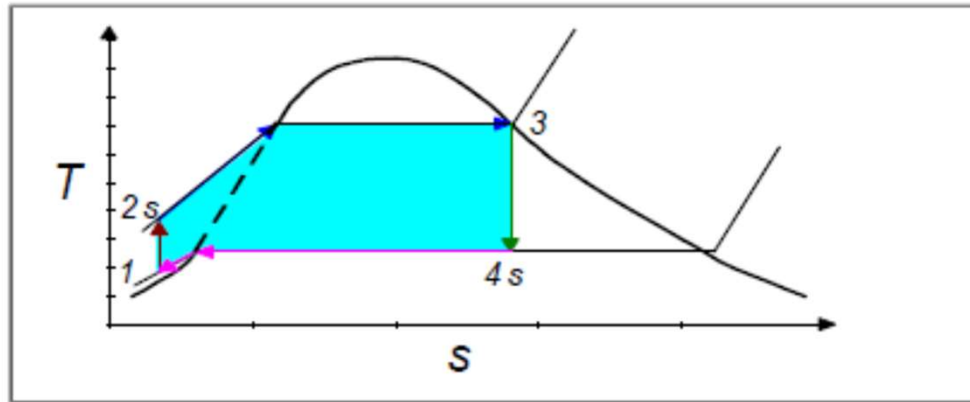
Villamos erőmű (egy termék: villamos energia)

Rankie-Clausius körfolyamat

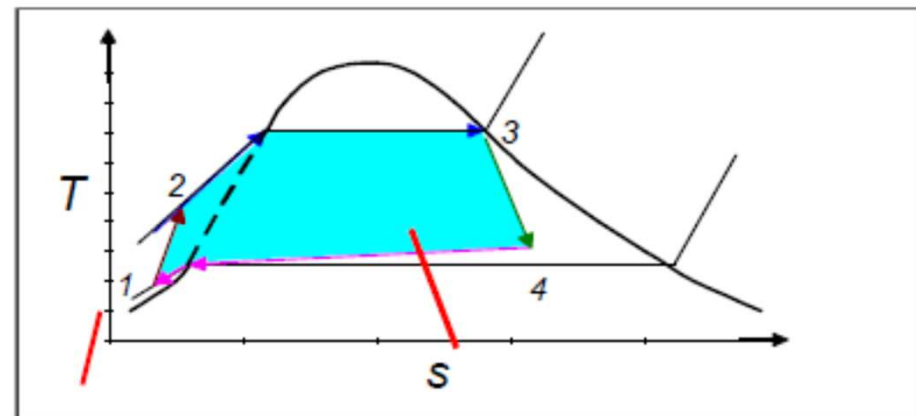

- 1-2 reverzibilis adiabatikus szivattyúzás
- 2-3 hevítés állandó nyomáson (részben izoterm)
- 3-4 reverzibilis adiabatikus expanzió
- 4-1 hűtés állandó nyomáson (részben izoterm)

Irreverzibilitások

- 1-2 nemizentrópiás szivattyúzás
- 2-3 irreverzibilis hevítés
- 3-4 nemizentrópiás expanzió
- 4-1 irreverzibilis hűtés

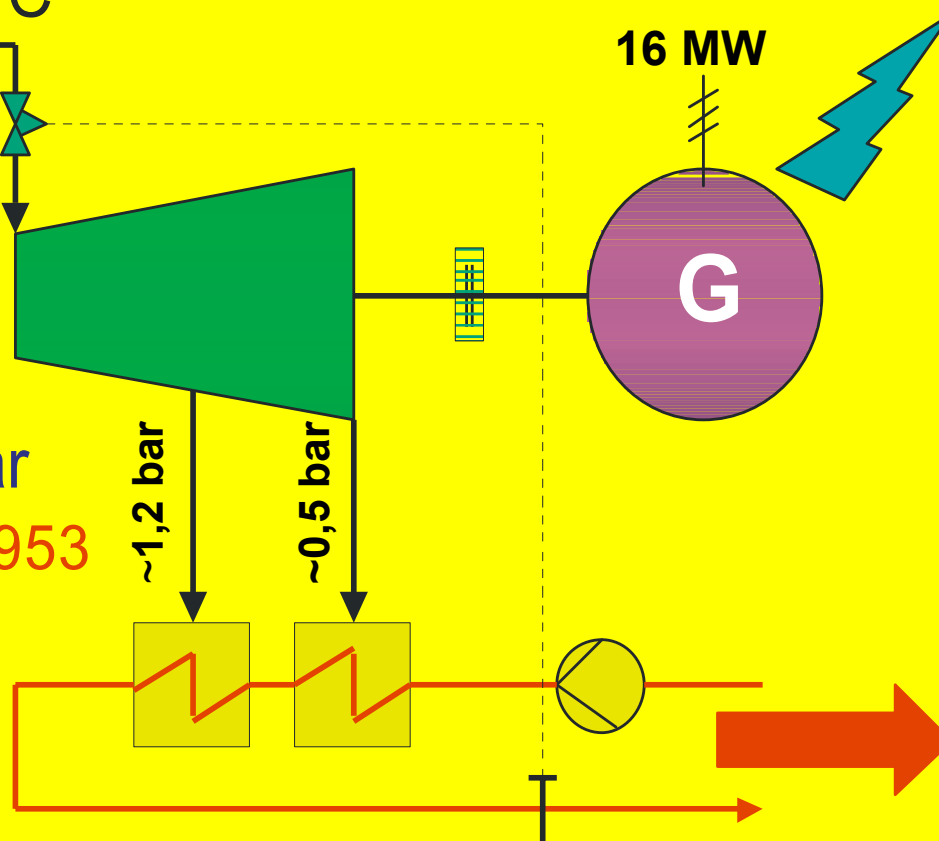

Ellennyomású hőkiadás

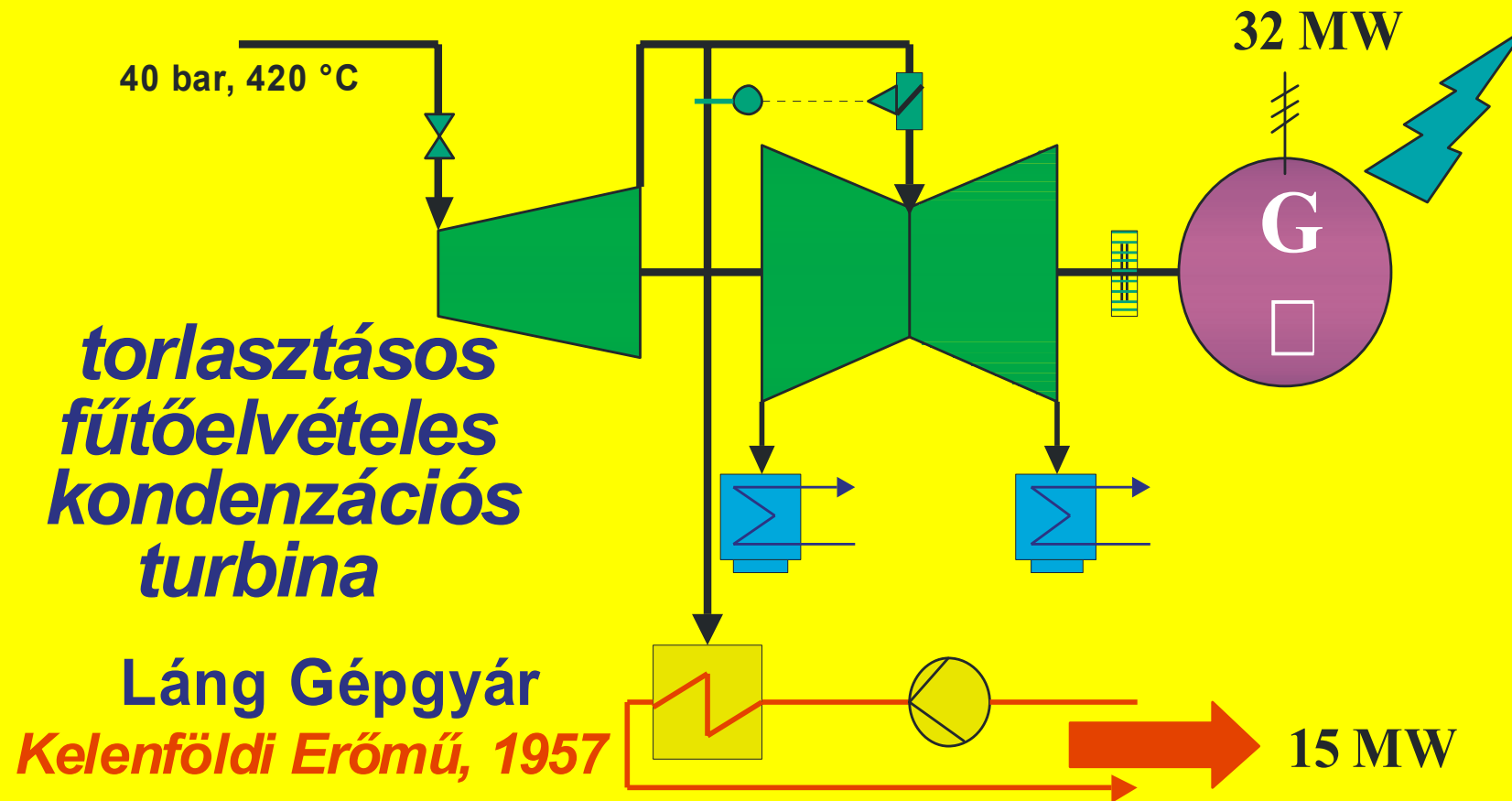
A „magyar fűtőturbina”

35 bar, 435°C

Láng Gépgyár
Dunai Vasmű, 1953

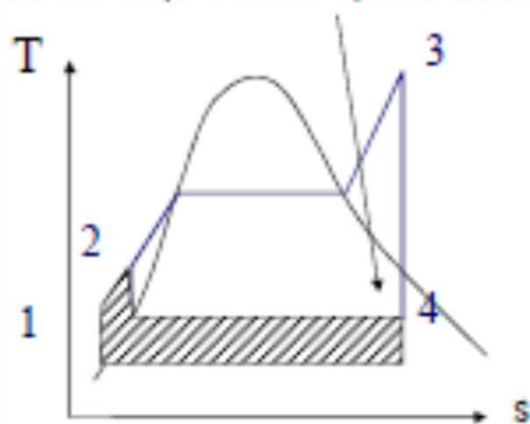
Elvételes-kondenzációs hőkiadás

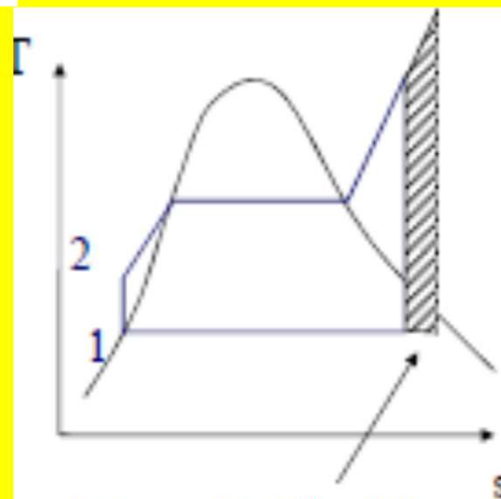
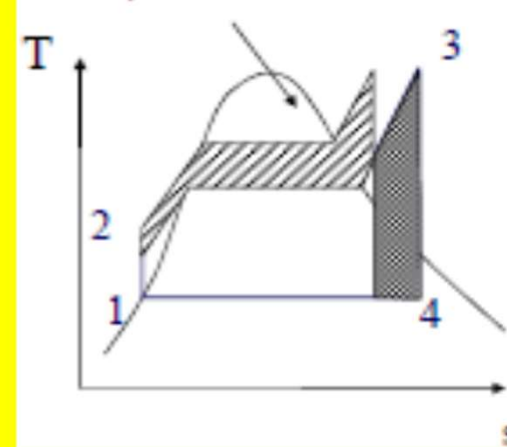

Rankie-Clausius körfolyamat hatásfokának növelése

(a) alacsonyabb kond. nyomás (hőm.)

(c) nyomás (hőm.) növelése

(b) nagyobb túlhevítés

Összehasonlítás

□ Elvételes-kondenzációs

- rugalmas, hő és villamos energia széles tartományban szabályozható;
- fojtási veszteség, egyfokozatú vízmelegítés → alacsony hatásfok

□ Ellennyomású

- nincs fojtási veszteség
- rugalmatlan

Továbbfejlesztés

- kondenzációs fűtőturbina
- aszimmetrikus ikeráramú fűtőturbina

Üzemeltetési problémák

Melyik termék (a hő vagy a villany) szerint irányítsák az energiatermelést, tehát hogyan szabályozzák a kapcsolt energiaátalakítást?

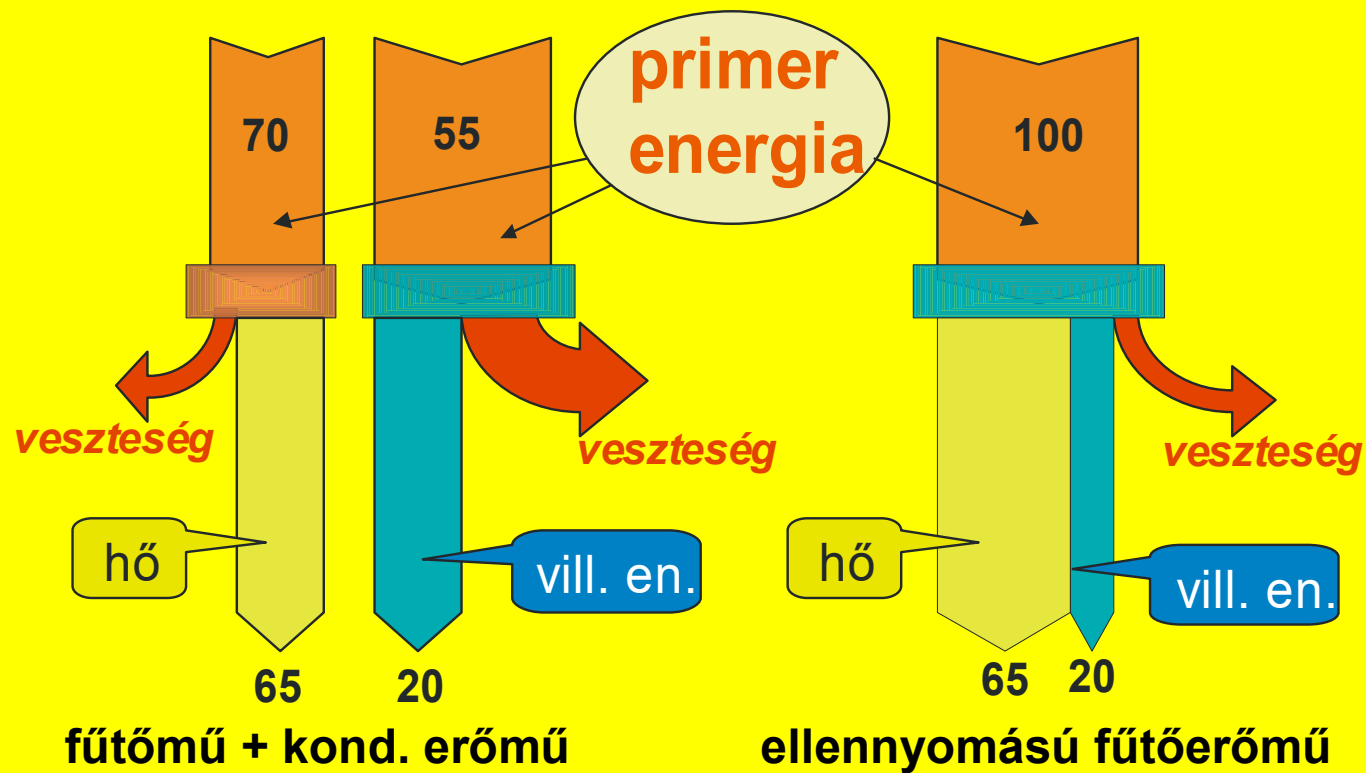
- Melyik a „fő” termék (a hő vagy a villany), melyik hoz nagyobb hasznot a tulajdonosnak?
- A hő az elsődleges? (ez “értéktelenebb” termék)
- A villany az elsődleges? (ára legalább 3-szor nagyobb)

Megjegyzések:

- A hőigény és a villamosenergia-igény időben általában nem szinkronban változik.
- A hő olcsóbban tárolható, mint a villany.

Kapcsolt energiaátalakítás

Gőzkörfolyamat

primer energia megtakarítás: 25
azonos tüzelőanyag bázis!

Előnyök és hasznosság

A kapcsolt energiaátalakítás legfontosabb előnye a primerenergia-megtakarítás

□ gazdasági hasznosság:

■ olcsóbb energiaellátás

□ társadalmi hasznosság:

■ környezetvédelmi előny

■ egészségvédelmi előny

■ ellátásbiztonsági előny

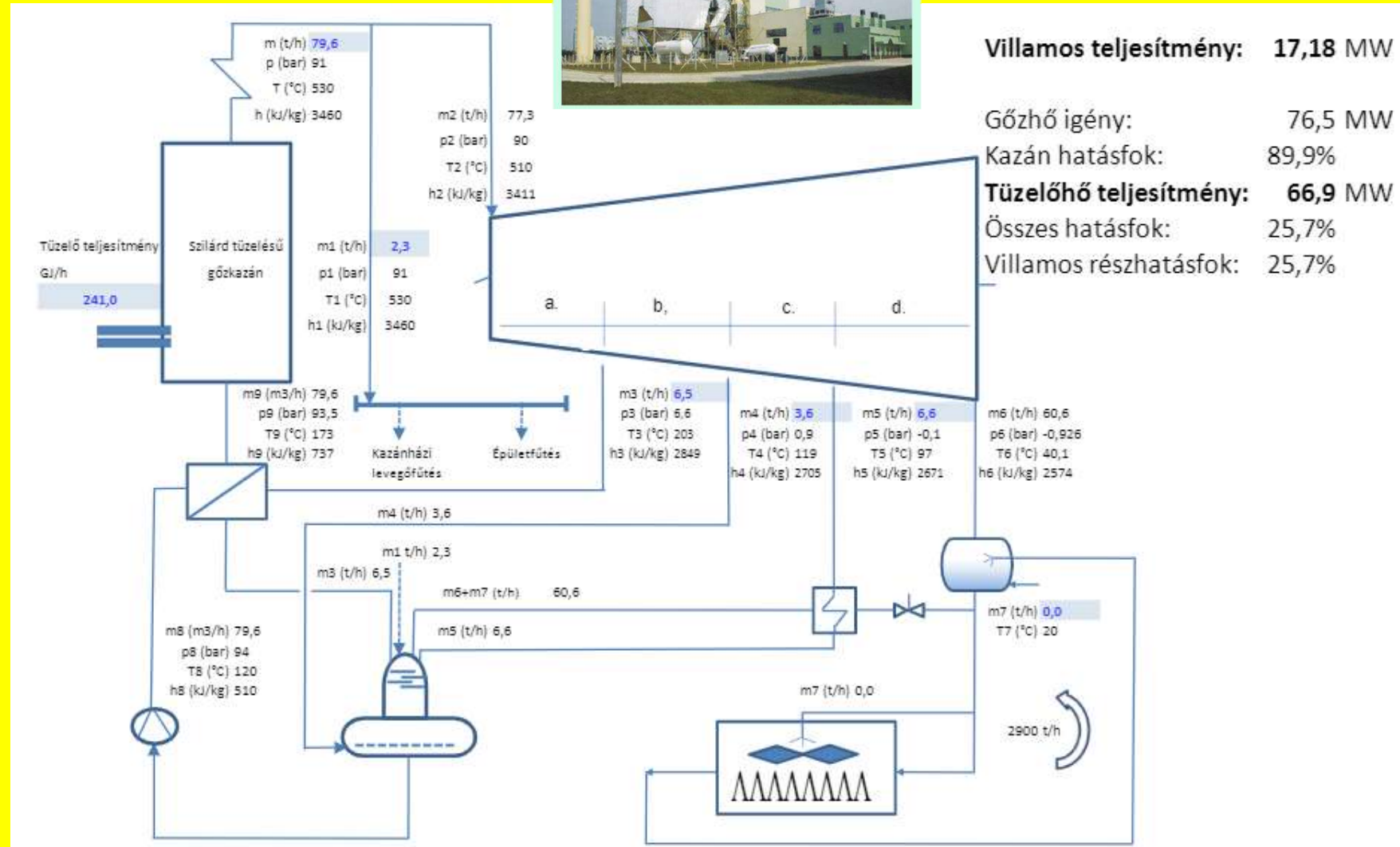
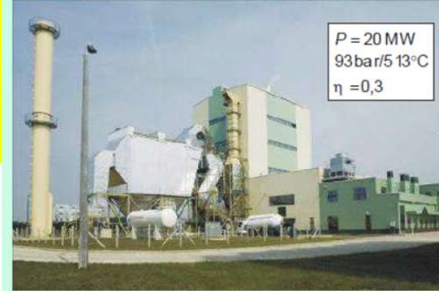
■ fenntartható fejlődés

Lehetőségek

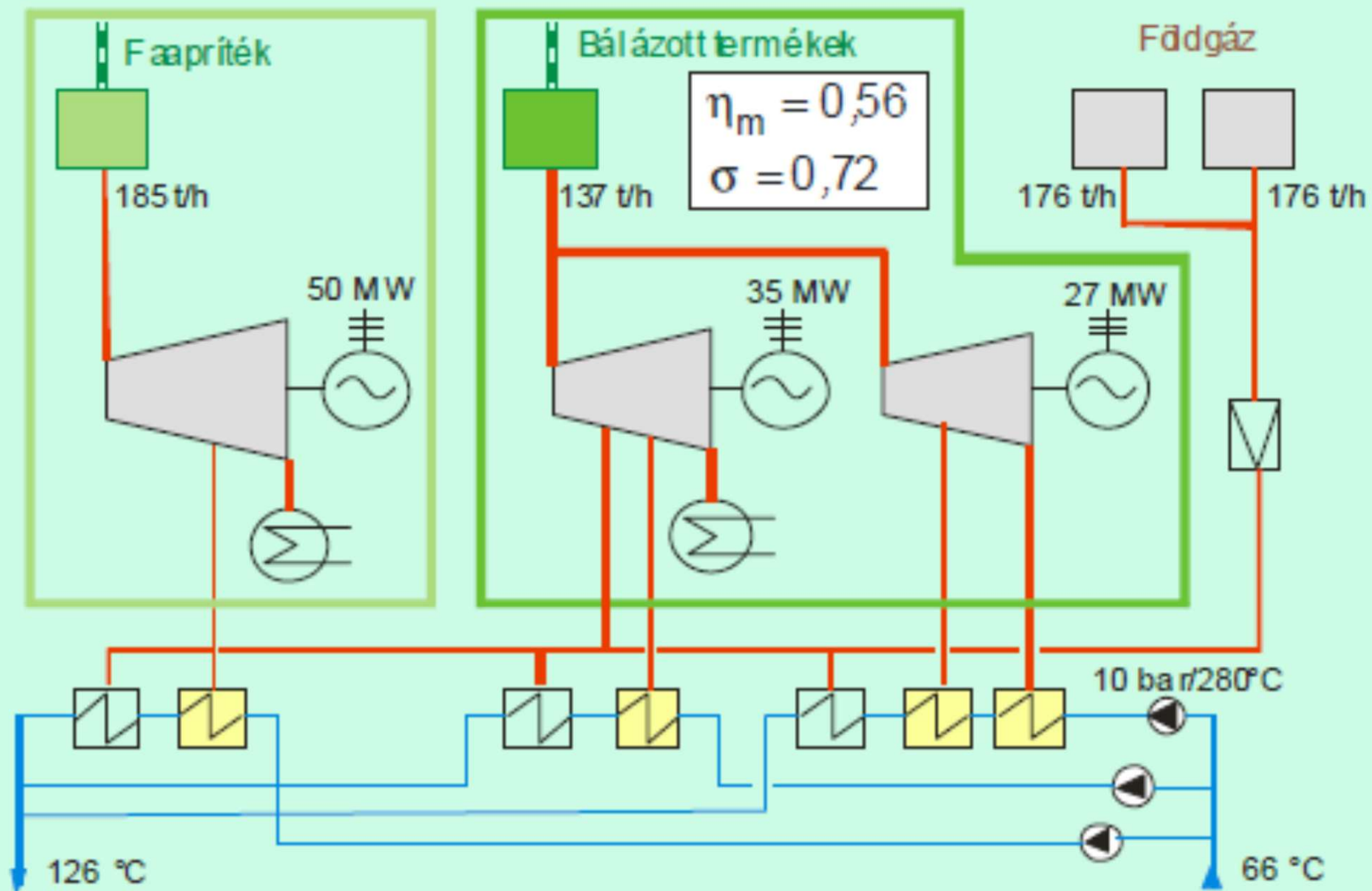
- **Gőzturbinás - hagyományos - típusok:**
  - **ellennyomású gőzkörfolyamattal**
  - **elvételes, kondenzációs gőzkörfolyamattal**
- **Gázturbinás - hagyományos - típusok:**
  - **egyszerű hőhasznosítással (CHP-GT)**
  - **összetett körfolyamattal (CHP-CCGT)**
- **Gázmotoros**
- **Tüzelőanyag-elemes (üzemanyag-cellás)**
- **Mikro-gázturbinás - korszerűbb - típus**
- **Összetett - korszerűbb - típusok**

Szakoly

Szakolyi biomassza kondenzációs erőmű

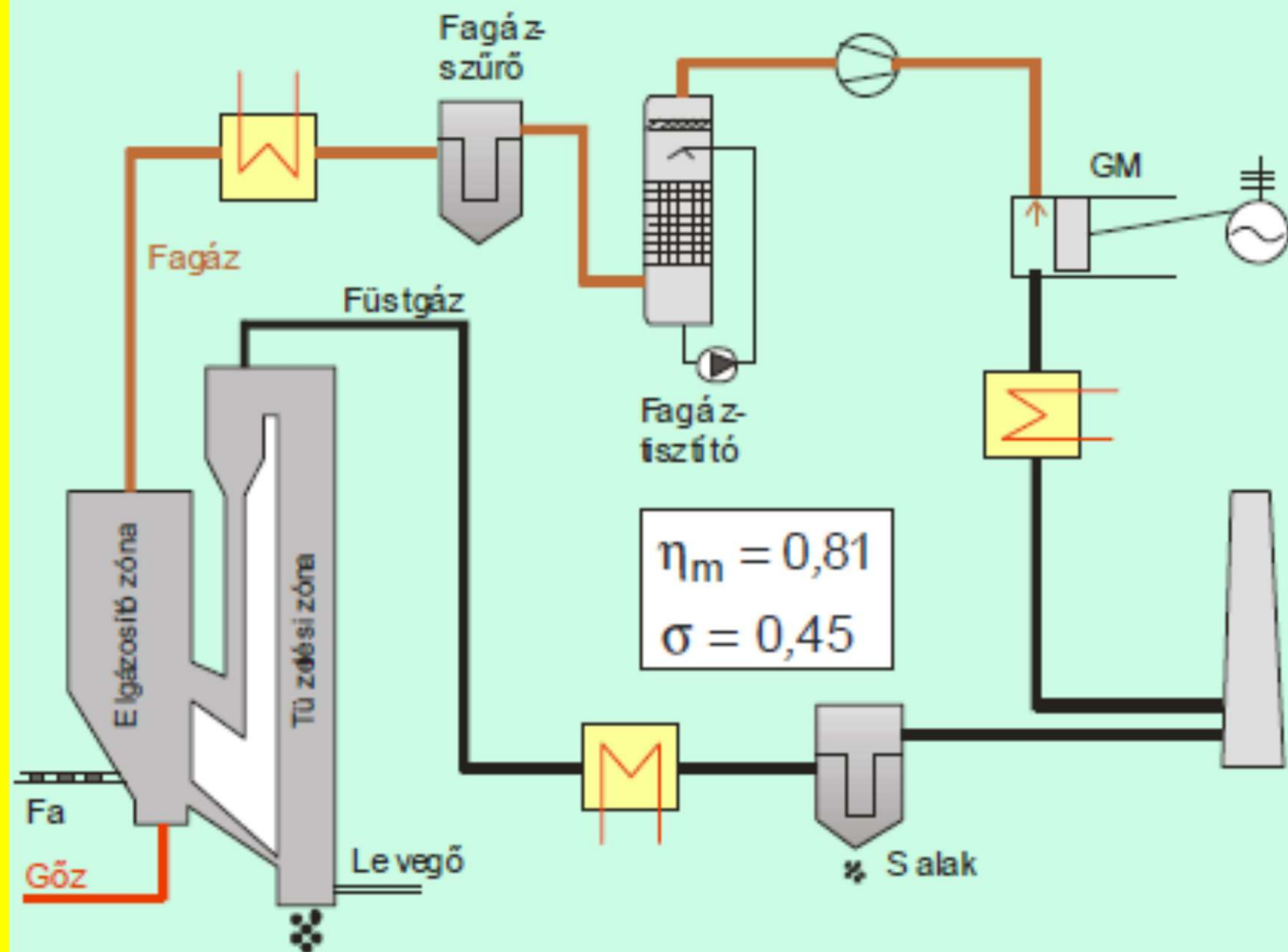

Pécsi Erőmű fa- és szalmatüzelés

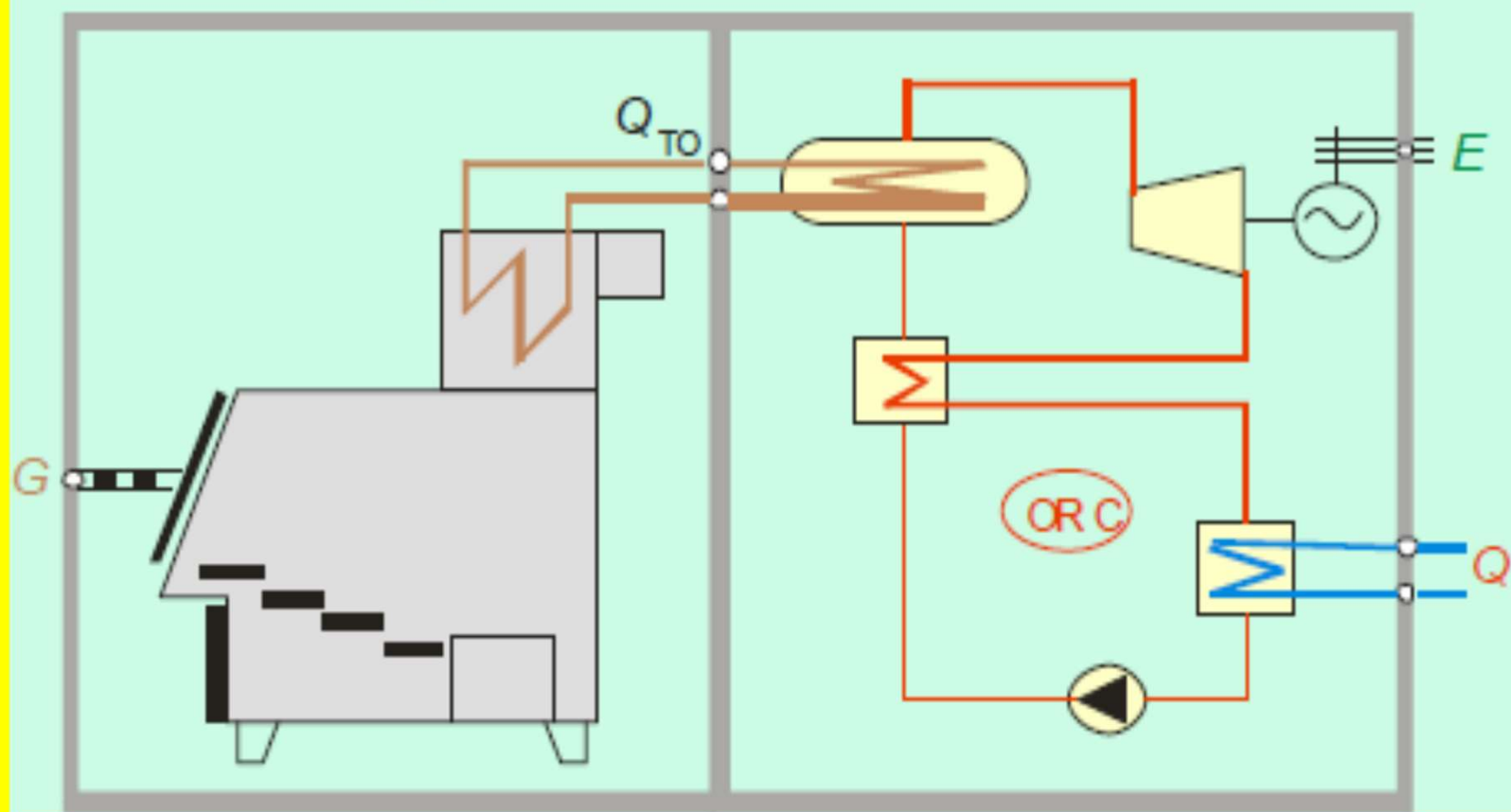

Güssingi fagáz fűtőerőmű

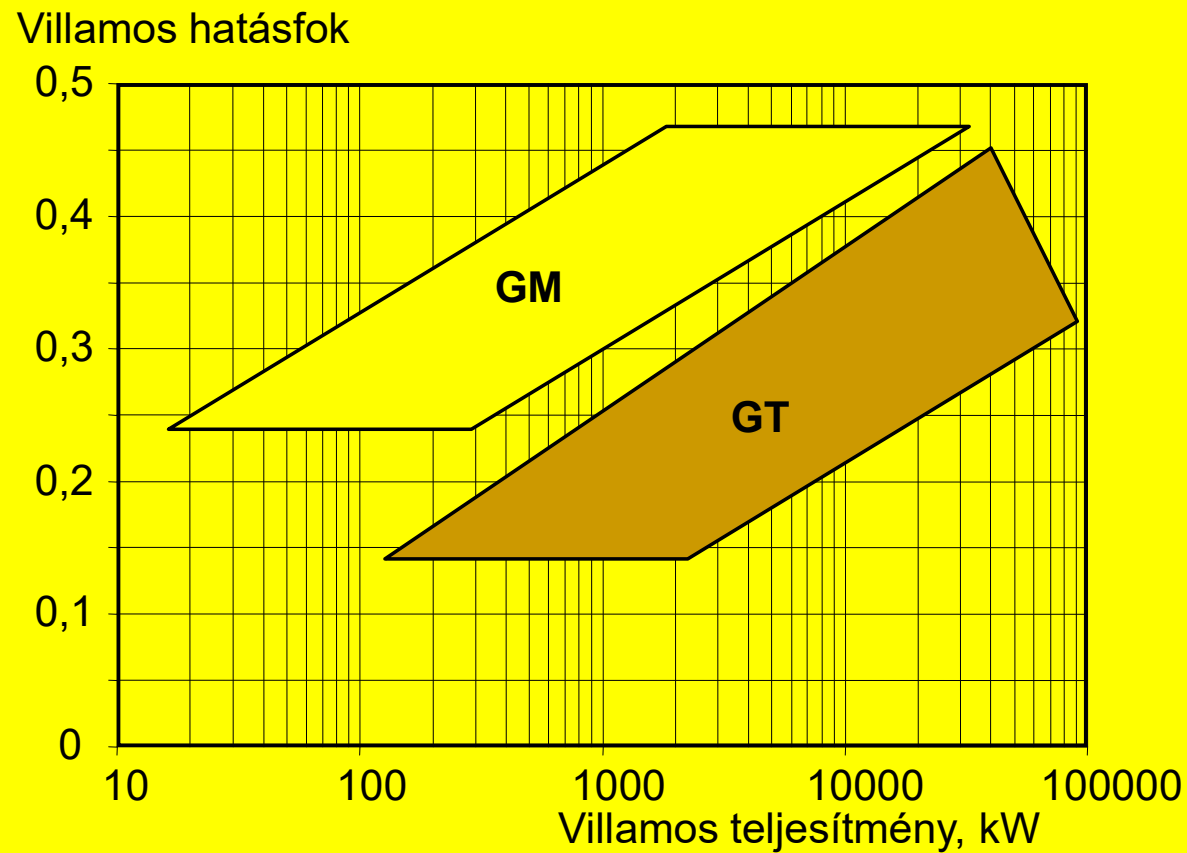

Biomassza termoolajos ORC erõmû
Magyarország: tanulmány
Csehország: Třebíč

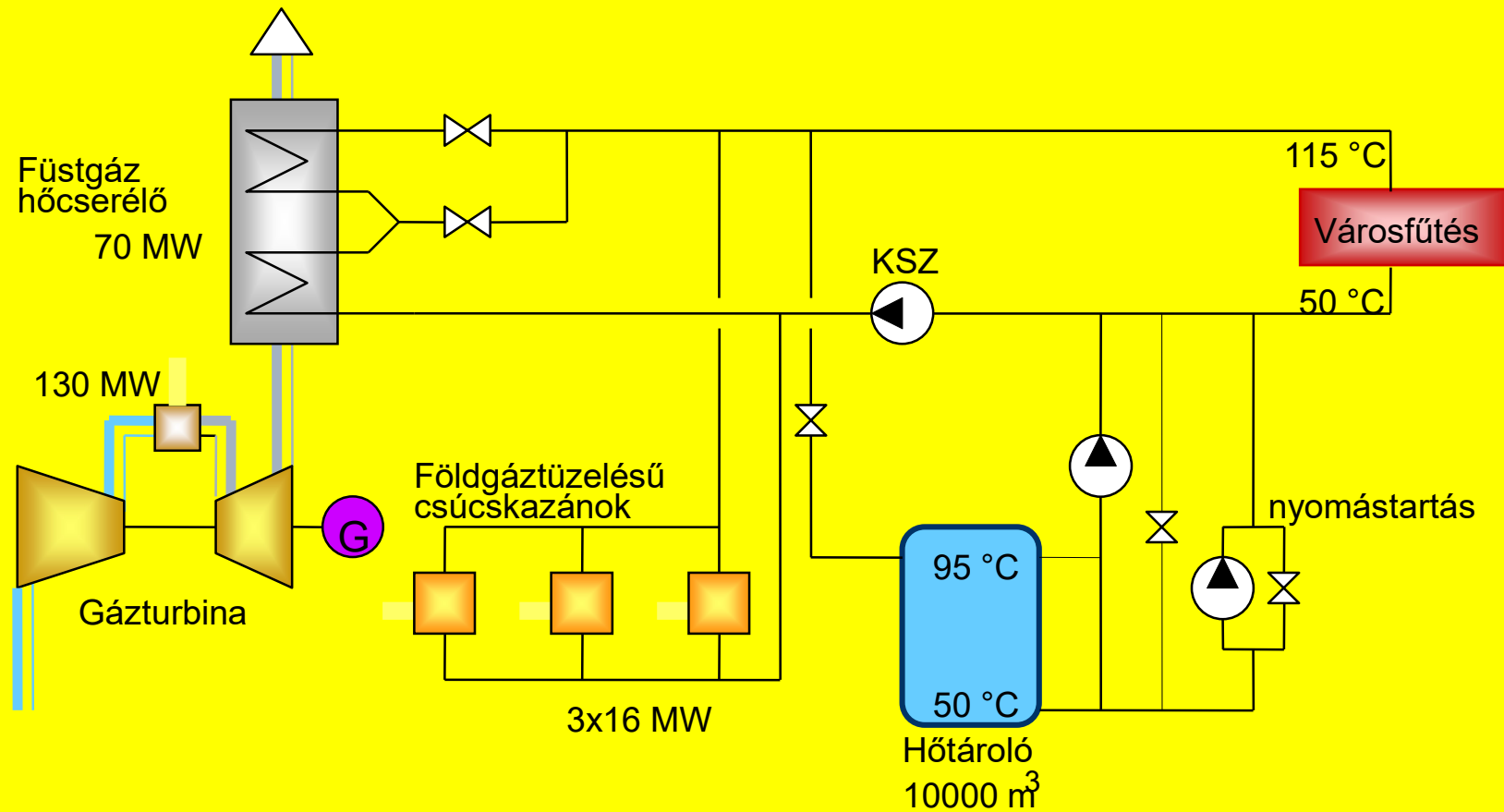
Gázmotor / Gázturbina

Alkalmazási tartomány

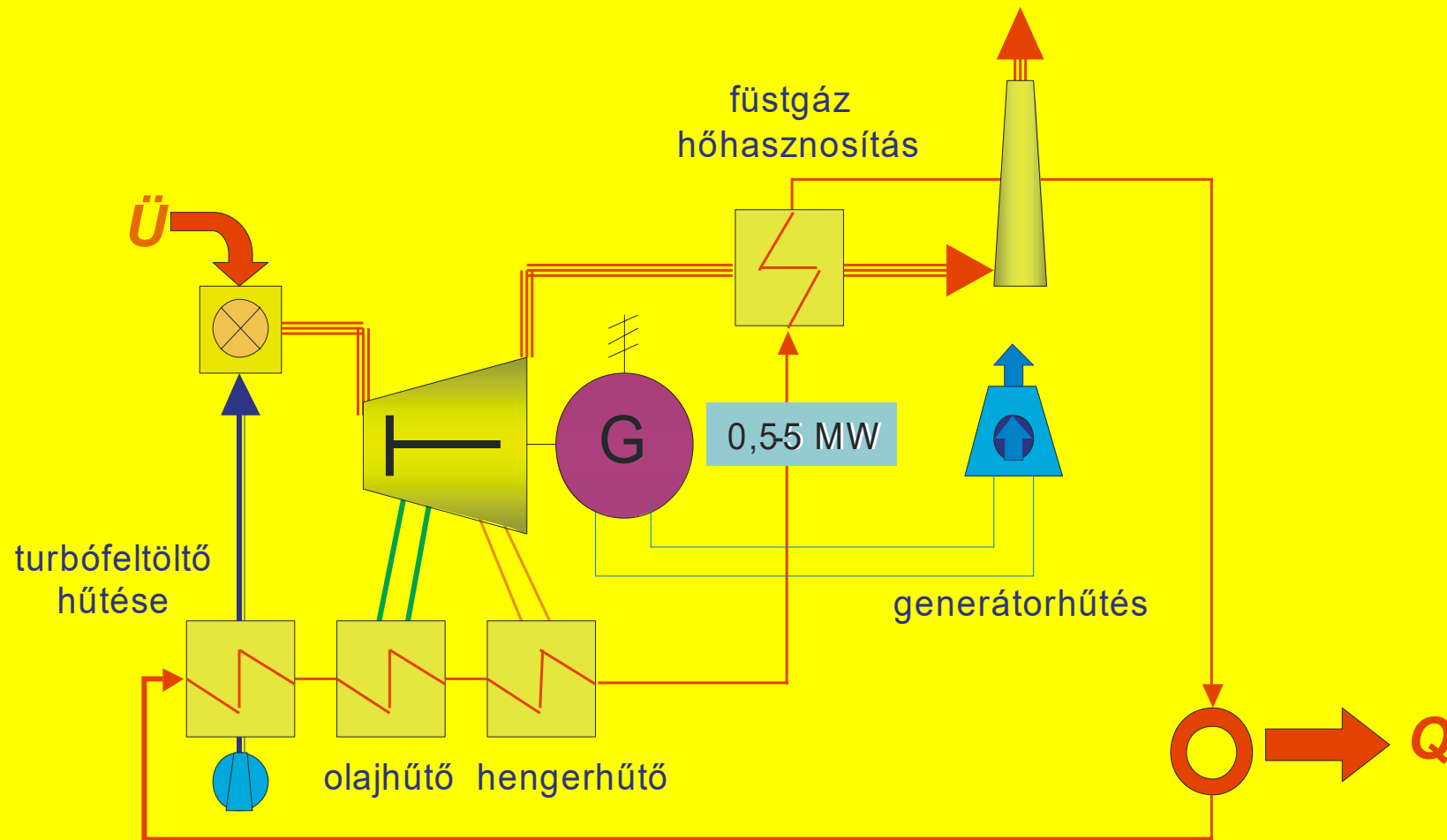

Gázturbinás fűtőblokk

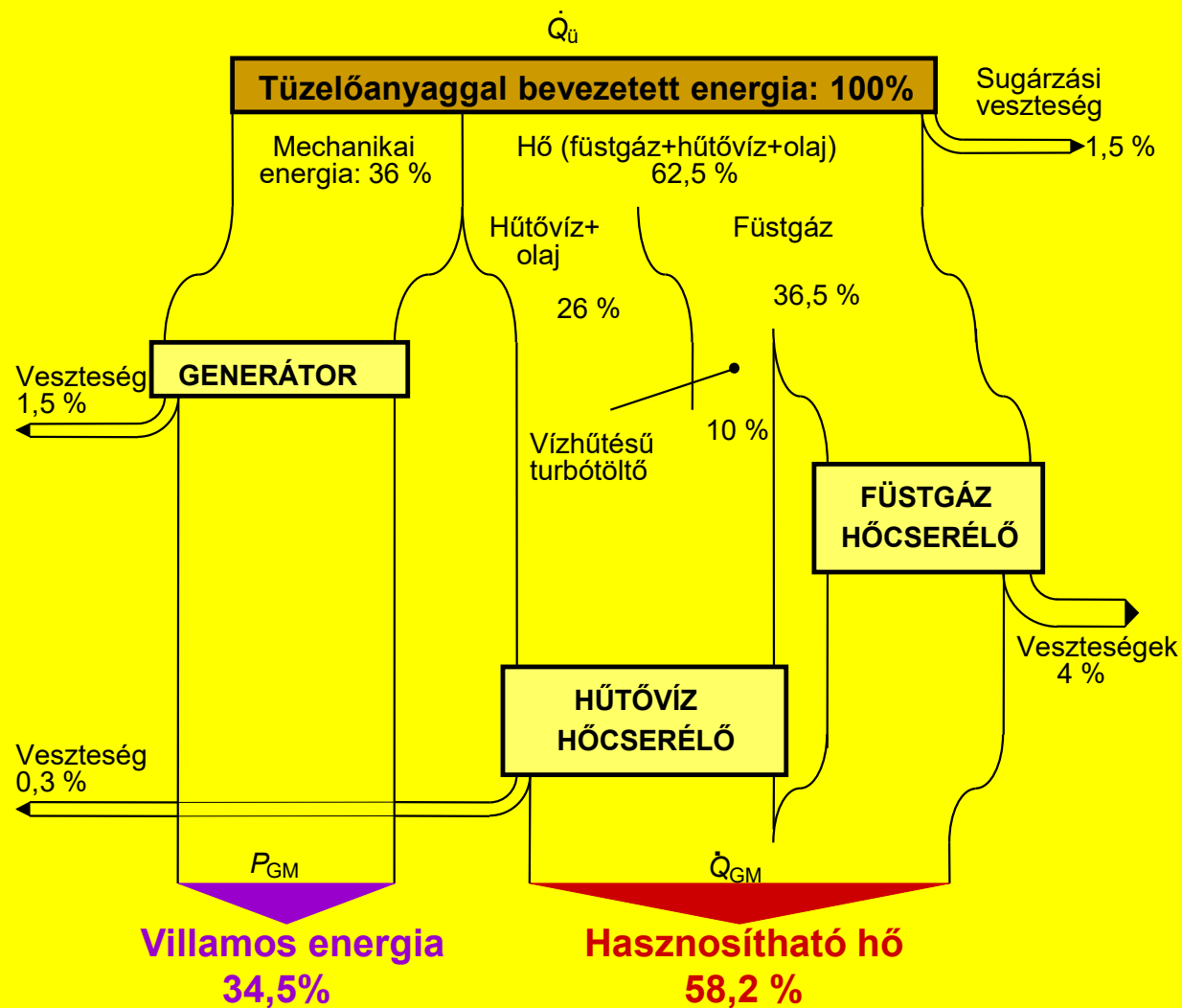
Kouvola-i fűtőerőmű, Finnország

Gázmotoros fűtőerőmű

Gázmotoros fűtőerőmű

Gázmotoros fűtőerőmű

Alkalmazási terület:

- Alacsony hőmérsékletszinten történő fűtési hőfejlesztés az egyidejűleg biztosított villamosenergia-ellátás mellett, pl. fedettuszodák, sportlétesítmények, iskolák, kórházak, nagyobb lakónegyedek.
- A magas villamosenergia-árak – leginkább közepes méretű üzemeknél – jó lehetőséget teremtenek a gázmotoros fűtőblokkok létesítéséhez.
- Nagyobb ipari létesítmények esetében elsősorban a villamosenergia-ellátás az elsődleges az egyidejű hőhasznosítás mellett.
- A 2 MWe feletti teljesítményű gázmotorok különösen fűtőerőművi bővítéseknél alkalmazhatók, ha ez együtt jár a fűtőerőműhöz tartozó körzet villamosenergia-önellátásának kiépítésével.

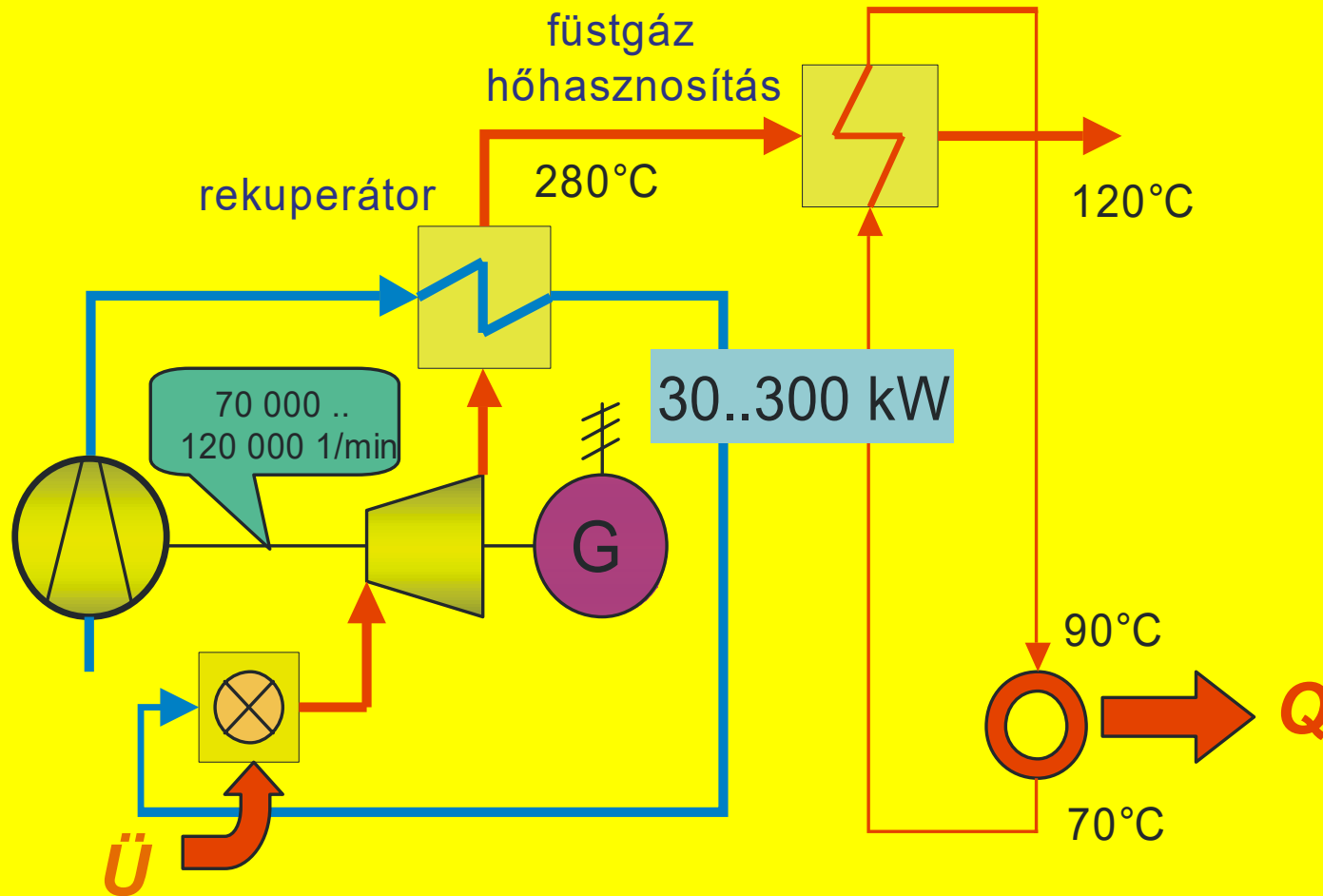
Gázmotoros fűtőerőmű

Alkalmazási terület

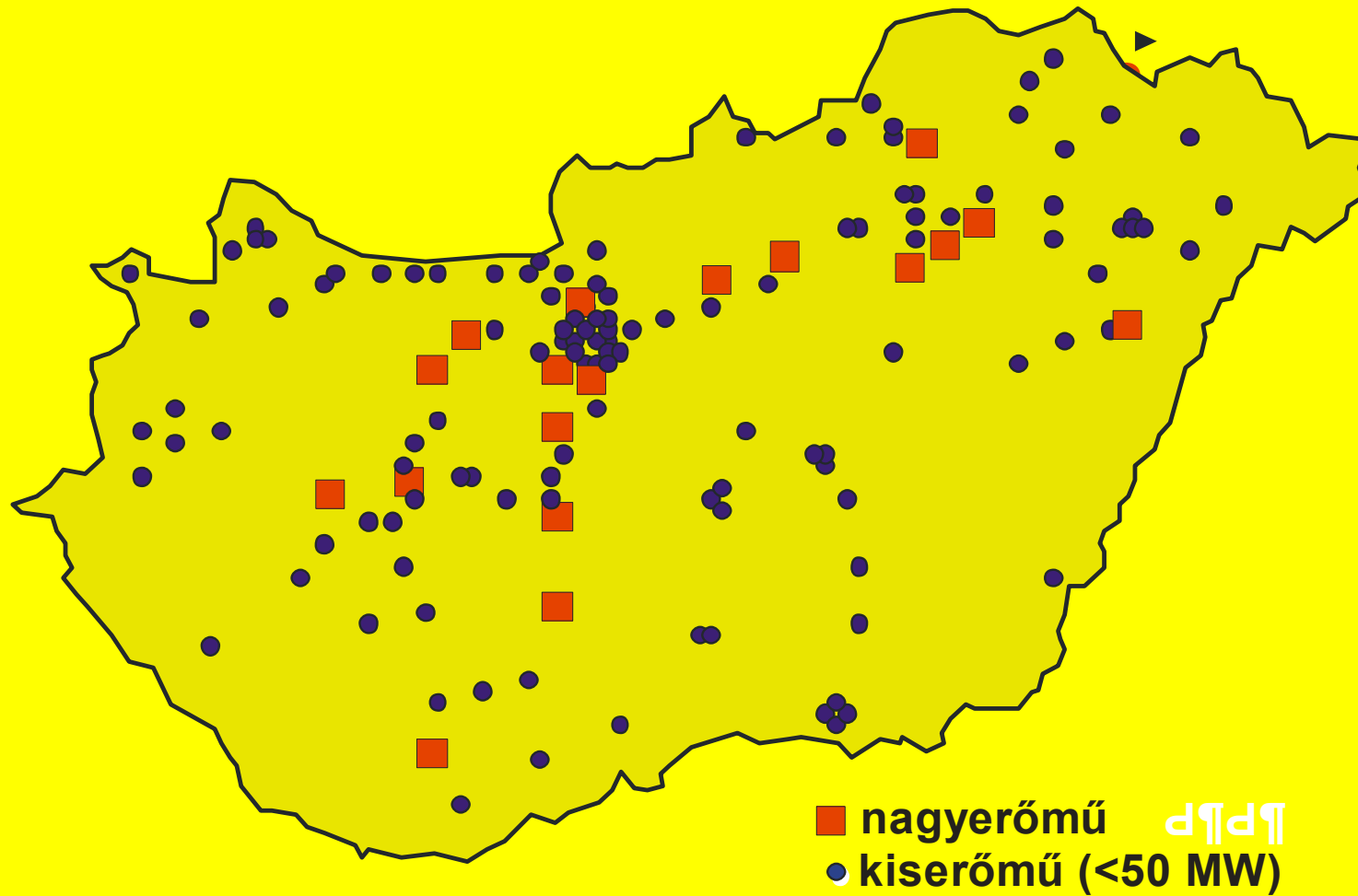
- A forróvizetes távhőrendszerek néhány MWt teljesítményű, egész éves üzemű használati melegvíz hőigényének kielégítése gázmotoros fűtőblokkal.
- A gázmotoros fűtőblokkok létesítése szennyvíztisztító-biogáz és szemétkerakó depóniagáz hasznosítására mindinkább előtérbe kerülő kérdés. Ennek oka egyrészt a tüzelőanyag lényegében ingyenes rendelkezésre állása, másrészt az elfáklázás túlzottan nagy károsanyag kibocsátása. A rothasztótornyok fűtése valamint az iszap és az elfolyó szennyvíz kezelése állandó hőterhelést biztosít.
- A viszonylag alacsony hőmérsékletszinten rendelkezésre álló termálvizek gázmotor – és esetenként hőszivattyú – alkalmazásával felhasználhatóvá tehetők fűtési célokra.

Mikro-gázturbinás fűtőerőmű

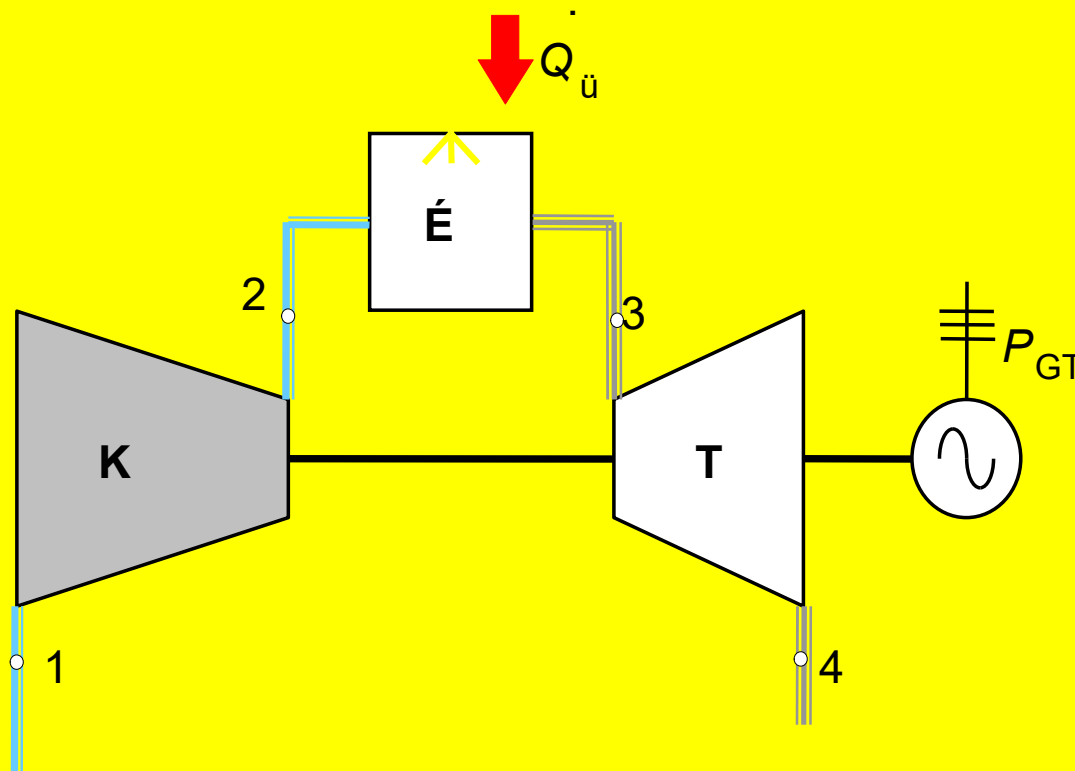
Kiserőművek elterjedtsége

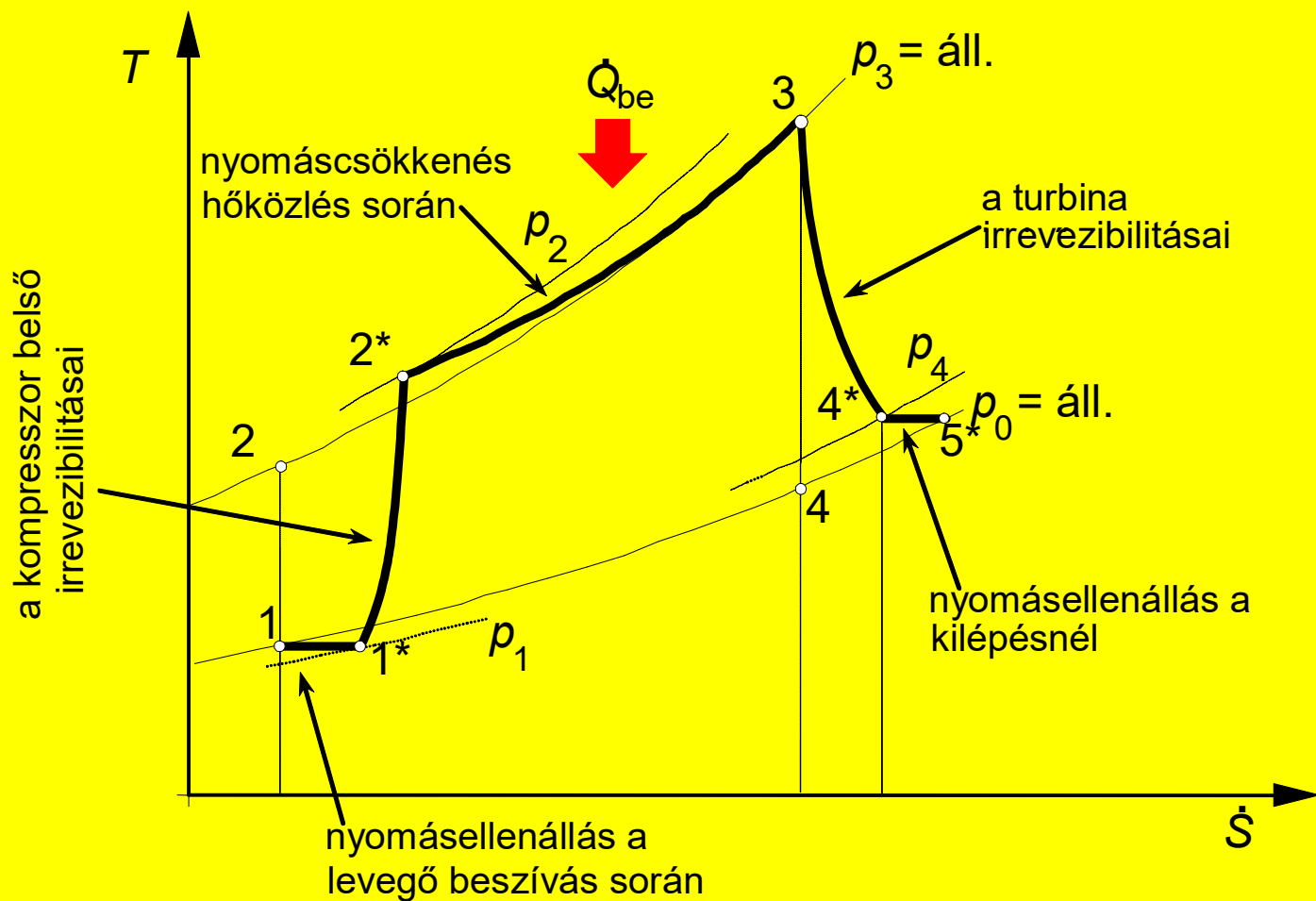
Összetett körfolyamatú energiaátalakítás

Gázturbinás energiaátalakítás

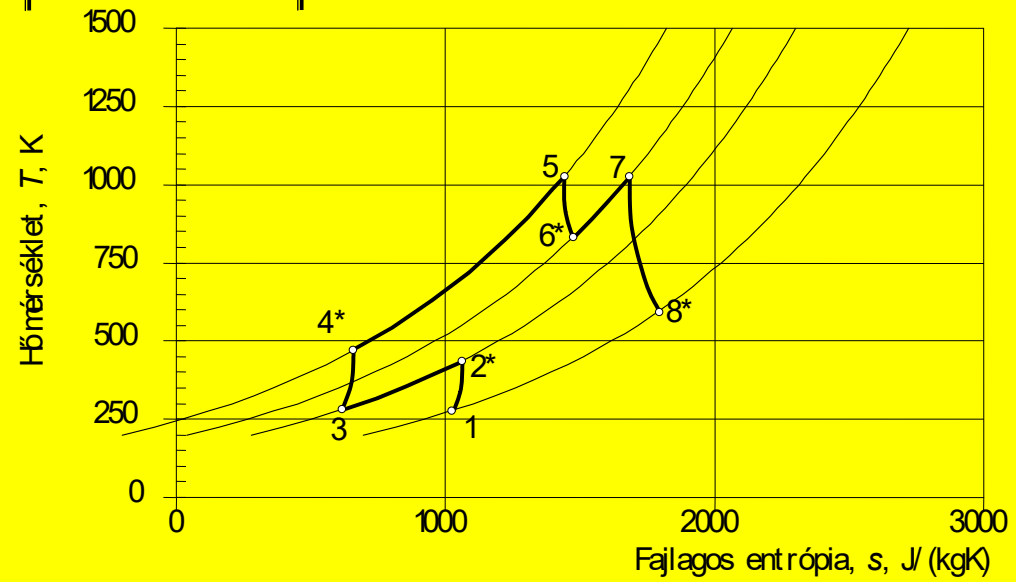
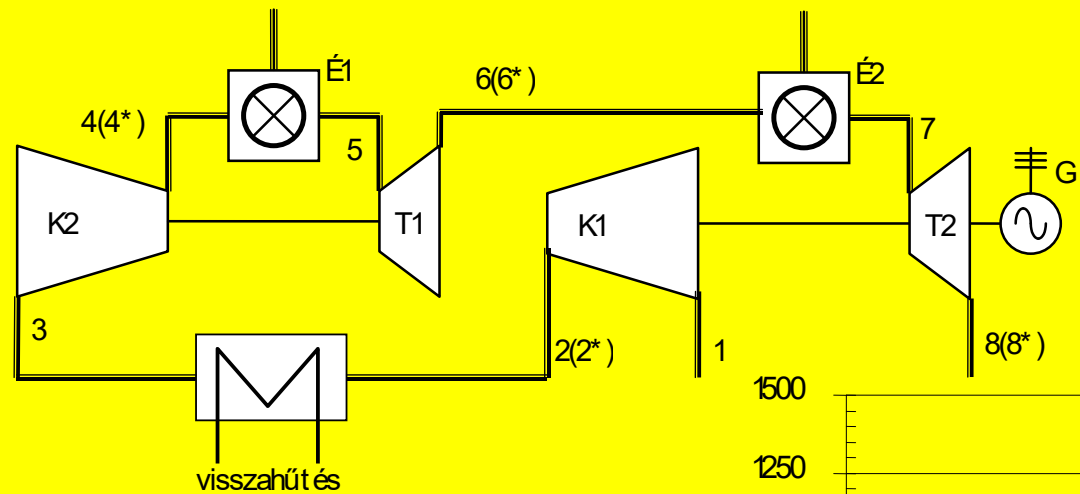
Nyíltciklusú gázturbinás erőmű

Gázturbinás energiaátalakítás

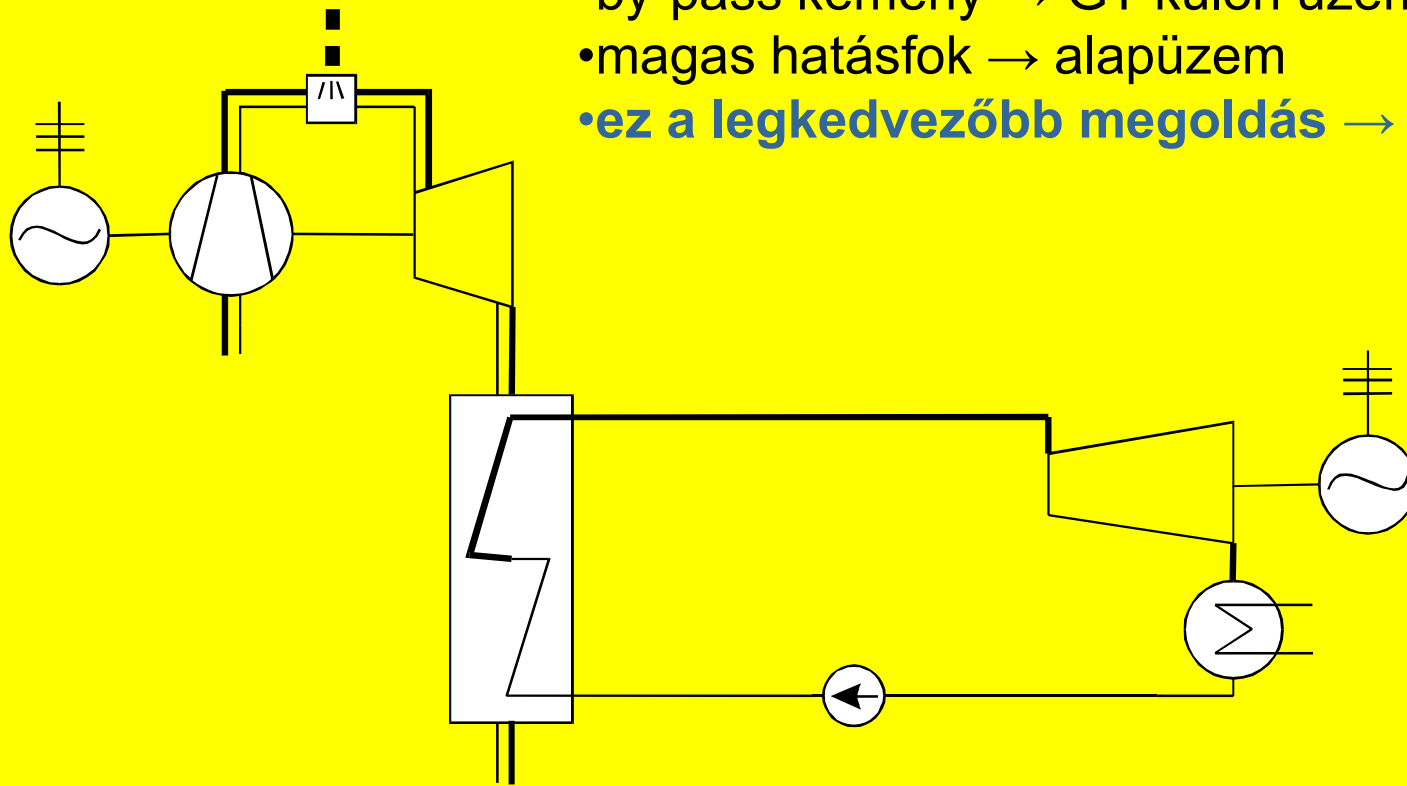
Gázturbinás energiaátalakítás

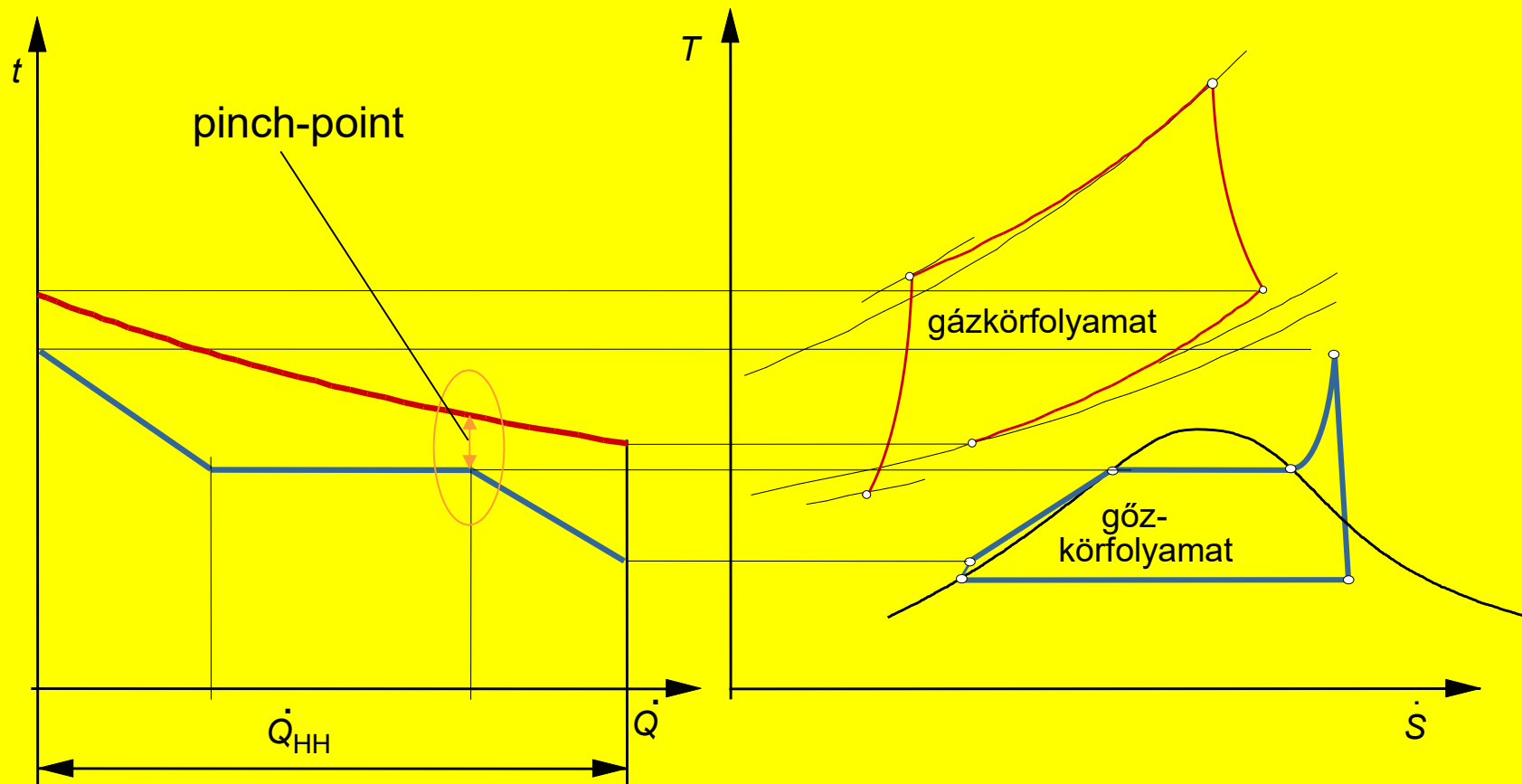
Összetett körfolyamatok

Kombináció utánkapcsolt gőzerőműben

- gőzfejlesztés (1, 2 vagy 3 nyomáson, +ÚH)
- by-pass kémény → GT külön üzemelhet
- magas hatásfok → alapüzem
- ez a legkedvezőbb megoldás → leggyakoribb

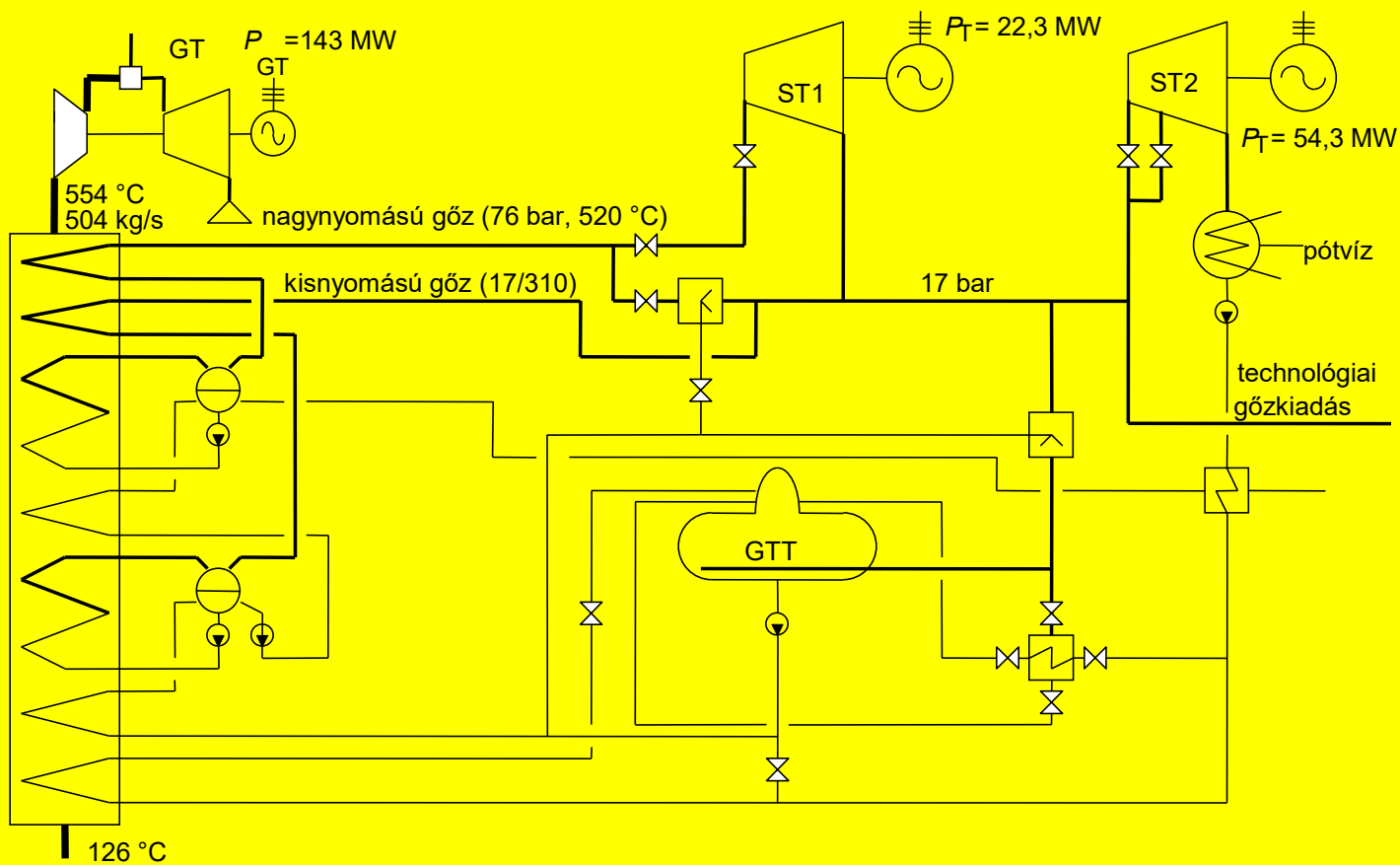

Utánkapcsolt gőzerőmű

Utánkapcsolt gőzerőmű

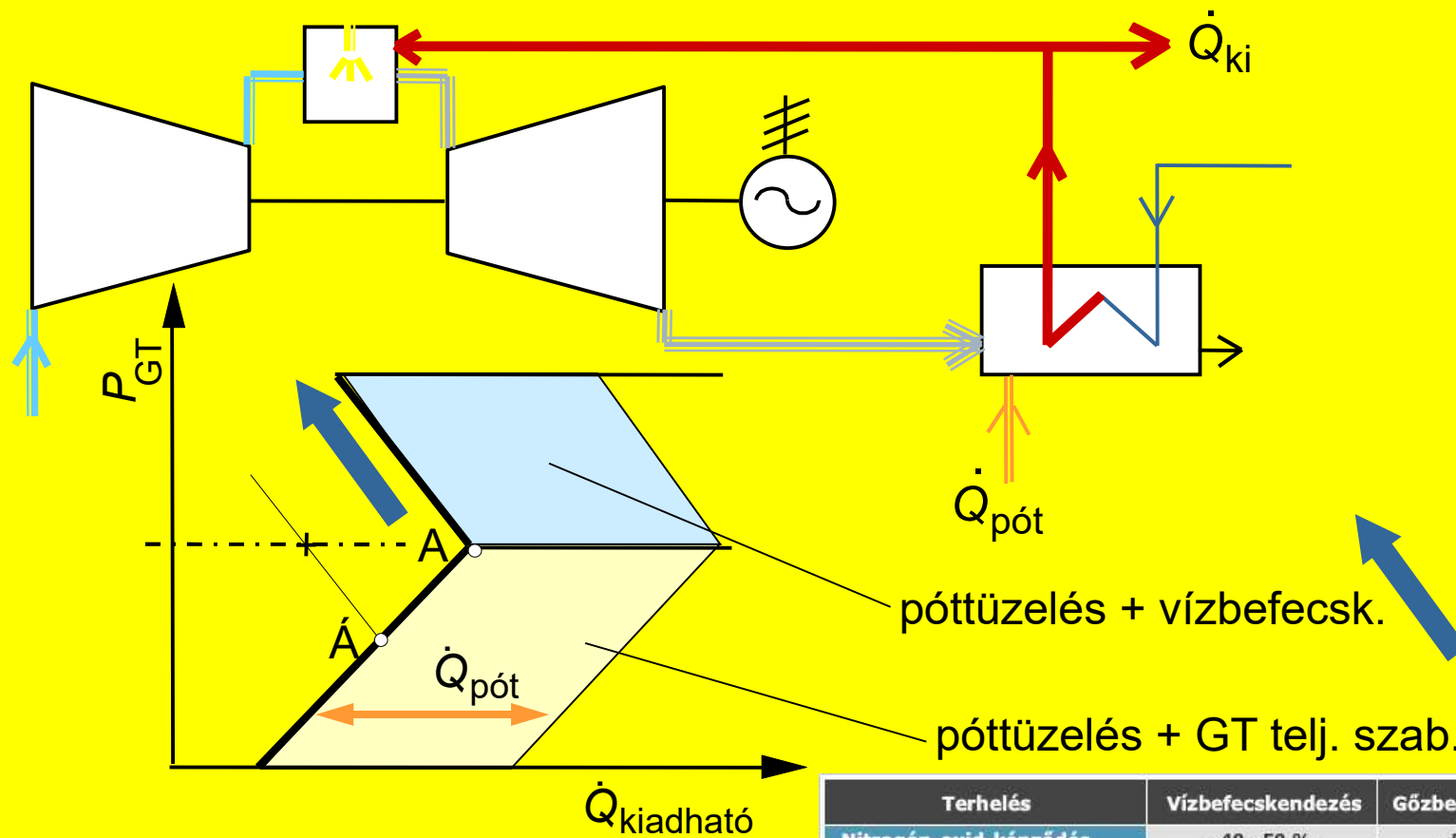
Példa: Dunamenti G2 blokk

Gőzbefecskendezés a GT-ban

A Cheng-ciklus (steam injected gas turbine, STIG)

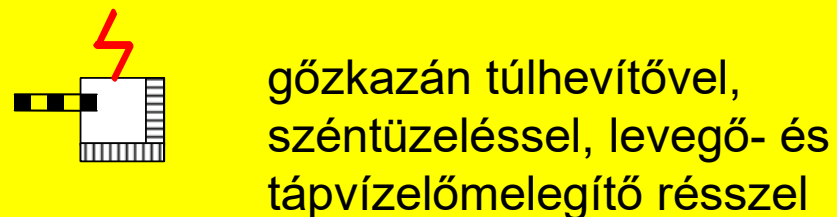
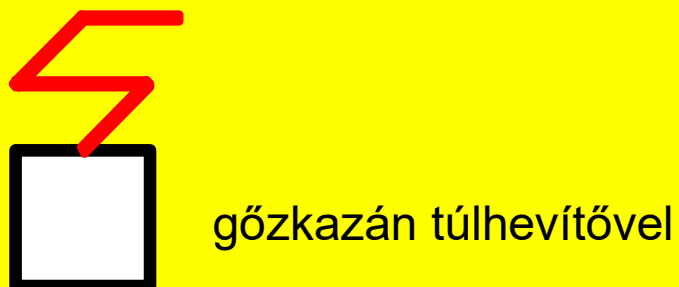
Terhelés	Vízbefecskendezés	Gőzbefecskendezés
Nitrogén-oxid-képződés	- 40...50 %	- 50...60 %
Teljesítmény	+ 4...4.5 %	+ 3,5...4 %
Hatásfok	- 1...2%	+ 1...2%
Turbina gázárama	~ 1,1 %	~ 1,03 %

Energetikai jellemzők

	Villamos teljesítmény [MW]	Villamos hatásfok [%]	Termikus hatásfok [%]	Össz hatásfok [%]	Fajlagos kapcsolt vill. en. termelés [-]
Belsőégésű motorok					
gázmotorok	0,03-15	25-42	65-40	82-90	0,4-1
dizel motorok	2-25	38-45	40-35	75-85	0,9-1,3
Gázturbinák					
aeroderivatív	1-50	24-42	66-46	85-90	0,35-0,9
ipari	0,2-270	16-37	74-53	85-90	0,2-0,7
Gőzturbinák	0,5-150	24-28	45-60	75-85	0,4-0,5
Gáz/Gőz kombinált ciklus	5-300	35-55	30-45	80-85	0,7-1,2

Technológiai jelölések

Hőforrások

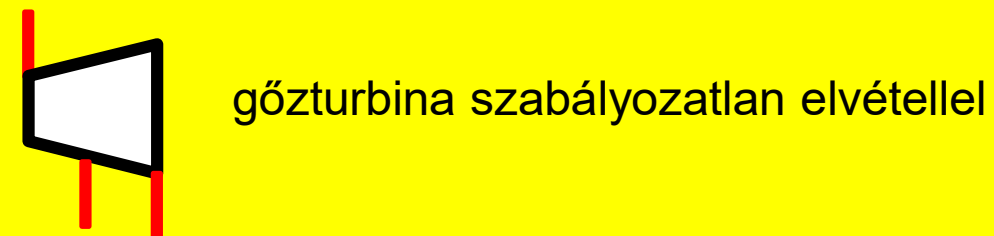
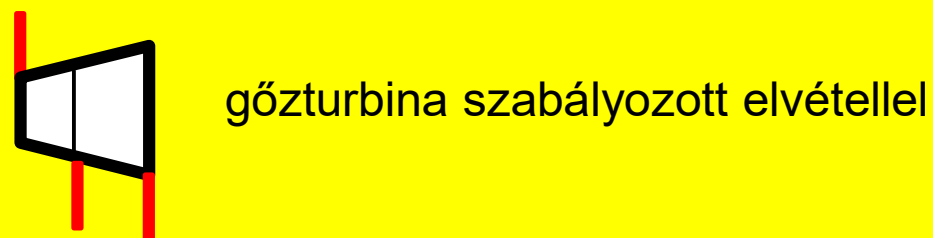

Technológiai jelölések

Hőforrások

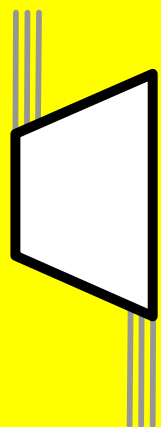

Expanziós és kompressziós gépek

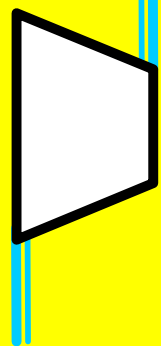

Technológiai jelölések

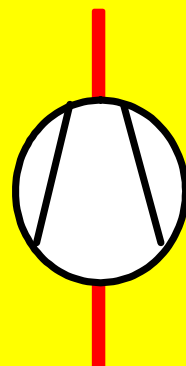
Expanziós és kompressziós gépek

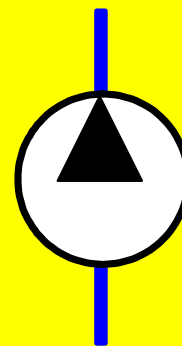
gázturbina

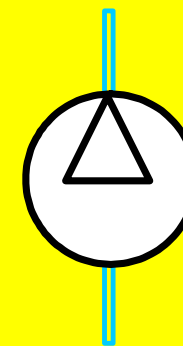
gázkompresszor

gőzkompresszor

szivattyú

ventilátor

Technológiai jelölések

Hőcserélők

